

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

IDUN

ILLUSTRERAD TIDNING
GRUNDLAGD AF
FÖR KVINNAN OCH HEMMET
FRITHIOF HELLBERG

SÖNDAGEN DEN 29 DECEMBER 1912.

HUFVUDREDAKTÖR OCH ANSV. UTGIFVARE:
JOHAN NORDLING.

BITR. REDAKTÖR: ERNST HÖGMAN.
RED.-SEKRETERARE: ELIN WAGNER.

TVÅ NYA TEMPEL

HUFVUDSTADENS ORIGINELLASTE kyrka, Engelbrektskyrkan, hvars murar stockholmarna nu under ett par år sett resa sig på krönet af en klippa framför Lärkstaden, har i dagarna blifvit färdig till sitt yttre och gör ett synnerligen måleriskt intryck, såväl i och för sig som i sin verkan på den omgivande stadsdelen. Det nya templets arkitekt är, som bekant, prof. L. Wahlman, hvilken äfven skapat det egendomligt vackra församlingshuset, hvilket ligger intill kyrkan.

L. WAHLMAN

F. BOBERG

SAMTIDIGT LÄMNA VI ÄFVEN EN afbildning af Saltjöbadens, af arkitekten F. Boberg ritade kyrka, hvilken väntas bli färdig till våren 1913. Den samma utgör en gåfva till köpingen af bankdirektör Knut Wallenberg och blir af allt att döma en verklig prydnad för samhället. Kyrkan reser sig på en plats som ligger 20 meter öfver hafvet, hvaraf följer att den blir synlig vida omkring och att en hänförande utsikt kommer att erbjuda sig från templets spira.

Dr. Jan. Proström

Iduns Jubileum-Artiklar

ÄRGÅNGENS SISTA NUMMER INNEHÅLLER två jubileumsartiklar, med hvilka denna intressanta och mångsidiga uppsatsserie, som vunnit vår läsekrets synnerliga erkännande, avslutas. — Direktör P. J. Rösio, det svenska jordbrukets främsta apostel, ger i nedanstående poetiska allegori uttryck åt sin harm öfver tidens likgiltighet för jordbrukskulturens stora be-

tydelse på samma gång man under de indignerade orden märker optimismens tro på en bättre sakernas ordning i en ej alltför aflägsen framtid. Den andra artikeln af den kända författarinnan fru Elsa Lenow (Elsa Torne), utgör en nog så fänkvärd granskning af den modernaste dansen och anlyder hvilka skadliga verkningar den kan komma att utöfva på ungdomen.

"Moder, du all kärleks källa,
fårar låt mig med dig falla,
med dig lide äfven jag."
(Ur Stabat Mater.)

onämnbart salighet — och så rifs slöjan så obarmhärtigt.

Älskliga, bedrägliga, oändligt fina slöja — att du åter i dag kunnat väfvas tillhoppa, så ofta som du rifvits itu!

Hoppets väf spinnes och rifves. Samhällets brott mot jorden stå alltid kvar hela och återfalla på mänskligheten i tusende former af förvillelse och skam.

"An se'n? Hvad rör det dig?"

Nej visst, ingenting rör oss ju!

Men starkare, sorgtyngre än någonsin klämtar i dag ur min själ en blödande hymn:

"Moder, du all kärleks källa,
fårar låt mig med dig falla,
med dig lide äfven jag."

P. J. ROSIO.

ET MÖRKVAR, STORMEN hotar slå allt i spillror. Och en skeppsbruten, böjd man står där under de hopade molnen och famlar efter vägen. Hvar vill han ändligen?

Det ljusnar... Den flammande Sirius sliger öfver horisontens brädd. Molnen liksom smälta för hennes andedräkt. Och bakom henne, långt fjärran ifrån, höres en mäktig röst.

Och den slapplande vandraren faller tung ned på sina knän. Och ögonen lyftas i bäfvan, i hopp.

— Så är du ändå mig när, helige Fader! Jag har sökt dig och icke förmått se. Nu ser jag. Du är där öfverallt — ofvan mig, under mig, bara icke uti mig. Låt mig sona!

— Tala, min son. Djup förtviflan fyller dig. Du måtte ha mycket att afbörda.

— I sanning, mycket! Hjälp mig, Fader!

— Säg, hvad har du då gjort?

Hvad jag gjort? Det vet du ju, men du vill fresta mitt sanningsmod. Hvad jag gjort!

Jag har sått dårskap och brott, falskhet och nöd och sorg och ofrid.

Jag har isat människohjärtan, gjort mammon till deras gud, njutningslystnad till deras sakrament.

Jag har kört all slags afund, själfviskhet och öfvermod i lysande triumfvagn och slädse velat kväfva ödmjuk skönhetsträngtan och heta sinnens kamp för stora ideal.

Jag har stulit från de fattiga och gifvit åt de rika — hånat de svaga, men eggat och upprest de mäktige.

Jag har läxlat folket med benhögar från kunskapens tempel, men glömt uppfostran och ans; ammat upp anspråk men glömt plikten; gjort själarna "fria", men bundit dem i agg och ofördragsamhet; rest upp rättfärdighetskrafvet men sudlat det i en allmän olust; skapat materialism, men icke ländt öga att nå bortom horisontens linje.

Och slutligen, det värsta af allt... jag har... o, det är förfärligt! Nåd, min Gud... Jag har bespottat stenarna, förbannat spaden och spettet — kränkt jordens helgedom med min råhet, med min okunnighet, min ötro, min glömska... Och så har jag, nådige Fader, börjat förstå, att allt annat elände, som kommit till stånd, är en frukt af detta mitt brott mot min moder... Och därför är nu allt i mitt sköte så fadt, förflockadt och snedvridet.

NYÅRSAFTON.

Jordens åder, som vill skapa skönhet likaväl som kraft, silar sig ej ut öfverallt, och där den väller fram förenas den. Sot och damm, sjukdom och hunger — hammarslag, som äro alltför skrytsamma och bedöfvande, filar, som fila för nära hjärtats rötter, städer och slagghögar, som skymma plögen och tränga undan paradisiska lundar! O, Gud, jag kan ej längre bära detta. Jag sviktat och faller bland de spillror, som äro följderna af de system jag byggt. Trösta mig, gif mig frid!...

— Stackars gamle, vilsegångne man! Hvarför har du ej kommit förr?

— Jag har haft regeringarnas förordnande. Jag har haft all professorers stöd. Jag har haft lysande civilisationsfester, som intygat, att jag varit den bäste som någonsin funnits. Och så har jag vuxit in i själfsäkerhet, medan världsbarnen lidit och försmäktat.

— Men har du då aldrig gjort något godt?

— Jo, men alltid väntat upp och ned på det.

— Stackars man. Hvad heter du?

— Hvad jag heter? Du skulle icke veta det! Ett namn, hvarur blod och lögn flyter! Ett namn, som upplöses i skam!

— Hvad heter du då?

— Tid.

— Sää... Har du uppfostrats i någon religion?

— Hm... Teologi har jag, men inte religion. Jag bekänner mig till Kristus, men känner honom ej.

— Så gå då bort till glömskans kloster! Och begråt där dina synder. Jag skall komma till dig med balsam. Ty ur dina sonande fårar skall en ny, en skönare och rättfärdigare tid välla fram.

— O, tack du milde, alltid förlåtande Fader! En ny tid, en stor tid, skall rinna upp ur min ångers skri!...

Är det säkert? Tiden icke blott lider utan han äfven ser och förstår och vill gå botgöringens väg ??...

När drömmen viker och strider sina sista duster med uppvaknandet, komma alltid oklara frågor — komma som tunna slöjor. Och när man drömt ljuft och slöjan sammanväfts af hoppet att det var och är verklighet, så klänger sig den domnade själen så envist fast vid henne, bidar och bidar i

DANSEN.

EN EXPONENT FÖR TIDENS KYNNÉ.

ATT DANSAN — D. V. S. ATT lyftas högt och bäras långt bort på musikens toner och förnimma den högsta möjliga illusion af fri flykt, utan känsla af materiens tyngd eller hvardagslifvets nedtyngande bly, det har väl i alla tider varit en af människobarnens utsöktaste njutningar och endast föraktats af dem, som älska att hvarje stund känna materiens solida grund att stå på och af dem, som redan tidigt finna sin glädje och sin lyftning i ett fromt lif, i innerlig gudsgemenskap. — Men alla de andra — de icke allt för jordbundna, men som dock sätta en gräns emellan lifvet, världen och lifvet efter detta, de ha dansat i ungdomen, generation efter generation.

Och rytmen i tidens favoritudans har varit ett eko af rytmen i tidens hjärtslag.

Så som ungdomen dansat, så har den älskat, i samma takt och i samma sinne har den lefvat, kämpat och verkat.

Samma linjerörelse, som den frammanat i sin dans, har den framälskat hos sin kropp och i sin dräkt, i konst och i arkitektur.

Samma toner, som ljuda i den musik, efter hvilken tidens favoritudanser dansas, möta oss i färger, i model för dagen, i de blommor och taflor vi älska, i de dräkter vi bära, i de tyger, med hvilka vi pryda våra hem och i de möbler, med hvilka vi skapa dem.

Folkdansernas färgglada skara fyllde våra hem med de klara, rena, enkla färgerna, utan öfvergångar och nyanser.

Bostontiden kom med de mjuka nyanse-ringarne och skapade lilaskulten. Finns väl

Prenumerationspris:

Vanl. upplagan:		Praktupplagan:	
Helt år.....	Kr. 6.50	Helt år.....	Kr. 8.—
Halft år.....	3.50	Halft år.....	4.25
Kvartal.....	1.75	Kvartal.....	2.25
Lösnr.....	0.12	Lösnr.....	0.15

Iduns Byrå o. Expedition, Mästernsallsg. 45.

Redaktionen: Riks 16 46. Allm. 98 03.	Expeditionen: Riks 16 46. Allm. 61 47.
Kl. 10—4.	Kl. 9—6.
Red. Nordling: Riks 86 60. Allm. 4 02.	Annonskontoret: Riks 16 46. Allm. 61 47.
Kl. 11—1.	Kl. 9—6.
Verkst. direktören kl. 11—1.	Riks 86 59. Allm. 43 04.

Annonspris:

Pr millimeter enkel spalt:	
25 öre efter text.	Utländska annonser debiteras 50 öre med 20 % förhöjning å särskild begärd plats.
30 öre å textsida.	
20 % förhöjning å särskild begärd plats.	

något, som så afspeglar bostonlynnet och bostonrytmen som lilas?

Som en reaktion mot bostons flytande, mjukt gungande legatorörelser kom two-steps återgång till polkettens och menuettens staccatorytm.

Som en reaktion, samtidigt mot alla mellanfärgernas mjuka och rofyllda vekhet kom i ett slag papegoj- och påfågelfärgernas djärfva blå och stickande gröna och andra likvärdiga med exotisk intensitet.

Äro de följeslagare till two-step eller föregångare till one-step, dansen för i dag och tyvärr kanske för en lång tid framåt?

Skall den ena eller den andra af dessa danser eröfra tiden? Många frukta att one-step, denna groteska efterhärmar af negerdanser, med oförädlade naturdrifters ohöjda anfyndningar, skall eröfra vår ungdom och bli skapare af tidslynnat.

I samklang med two-step står säkert rosafärgen och den likastämnda sommaraf-tonblå, som kommit samtidigt med paniéerna från roccotiden. Men deras tid torde hvarken bli lång eller enväldig, om one-step kommer att gå segertåg.

Får man döma efter dansarten, så kommer denna dans då att härska med formlösa linjer, med grella färger, brutal och slapp, naiv och raffinerad i samma andetag.

Så som denna dans enligt samstämmiga vittnesbörd dansas på kontinenten och så som den dansas här hemma — i familjerna af renhjärtad ungdom och på de offentliga danslokalerna af en blandad publik — är den blott en osmaklig karrikatur af dans, en exponent af formlöshet, behaglöshet och frånvaro af förädling och förfining.

För min egen del har jag sett one-step dansas vid tre olika tillfällen, först i familjekretsen af ett par unga män — "synnerligen måttfullt", efter hvad jag sedan fått höra. I min ovetenhet uppfattade jag emellertid prestationen såsom ren karrikatur och skratfäde liksom de öfriga åskådarna hjärtligt däråt. Jag har vidare sett den utföras af ett mycket dansant syskonpar, "särdeles stilfullt", men måste erkänna, att jag mera fann dem likna en ung björn och en liten terrier, efterhärmande mänsklig dans, än de graciösa varelser de eljes äro. Slutligen har jag sett den på en dansbana utanför Stockholm dansas af ett enda par, inför en tät krets af intresserade åskådare. Den väckte då hos mig ingen annan sensation än medömkan, ty jag trodde fullt och fast, att han var full och att hon var vanskapad. Med verklig öfverraskning fann jag, då han med en mycket korrekt bugning tackade henne för dansen och sedan hon med några mycket litet behagfulla rörelser bringat sin de-rangerade toalett i jämvikt, att han var en ung man, fullkomligt come il faut och hon en välskapad och välklädd Evas dotter.

På min fråga, hvori ljusningen ligger hos denna dans, eftersom ungdomen kan dansa den kväll efter kväll, utan omväxling, lika ensidigt som förut boston, svarade mig en familjefar: "det är just den formlösa formen, hållningslösheten och den groteska komiken, som roar ungdomen. Fulheten reagera de icke emot och hvad som ligger bakom komiken förstå de icke". —

Just häri ligger den stora faran med denna dans.

Ty liksom det konstgjorda skrattet föder det äkta och liksom liksom låtsad gråt faktiskt skapar en sorgsen sinnessättning, så kunna och skola dessa groteska rörelser, ofta upp-

Drömpaviljongen.

KALA OCH SVARTA I GRATT DE-
cemberregn

lutande sig öfver gatan, tyst och glömd,
gifver en häck af lindar sitt sista hägn
åt en gammaldags byggnad med bru-
tet tak,

port och facad i den gamla tidens
smak. —

Ingen bor i huset och tomma stirra
brustna rutor till rum, där minnen irra
från en tid, en skimrande, ljus och
drömd.

Och i ett hörn af trädgåån åt under-
gång gifven,
åt vandalers yxor och spade dömd,
inom en rosenberså, försummad och
efterblifven,

står en gul paviljong i riset gömd.

Träden sjunga för alla vinterns vindar,
regnet i genom brustna rutorna slår.
Gatuplanket med sina mossiga grindar
lutar mera år efter år.

Flöjeln på huset rostigt gnisslar,
Nordan vred i de tomma salarne
hvislar,

men i lä af stormarne paviljongen
gömd i häcken står. —

Solen skiner ibland på dess gula
bräder...

Då svängas dörrarne upp och på
trappan träder
en flicka ut och stannar tyst i sol'n
som i en stum och stilla förtrollning
fången. —

Vinden fladdrar i den vida kjo'n.
En guldgul hårtst glimmar i morgon-
ljuset...

Då höras steg i det hvita kiselgruset,
och nedåt gången
emellan knoppande buskar och gröna
trän

skyndar en hög gestalt mot paviljongen
hän.

En kappa fladdrar, röda klackar lysa,
ögon flamma, läppar mysa,
röster hviska heft hvarann emot. —

Träden susa tyst i morgonvinden,
strömmens måsar segla högt i sky...
Han böjer knä vid hennes fot.

Hon ler... Och lekande hon låtsas fly,
men tvingas stanna, hinnes upp vid
grinden. —

Så vandra båda åter på kiselgången
och gömma sig, likt tvänn rädda barn,
i rosenhäcken omkring paviljongen.

Jag blickar upp och ser december stå
erbarmligt tung kring rosenträd och
lind.

Jag ser ett gammalt ruckel blott, en
himmel grå
en risig häck, ett plank, en grind...

HJALMAR WALLANDER.

repade, slutligen väcka känslor motsva-
rande dem, i hvilka de ha sitt ursprung och
som de afspegla.

Här hjälper icke satsen: "dem renom är
allting rent". En smutsig bågare blir icke
ren, därför att den föres till rena läppar, och
den dryck den öfverbringar kan icke undgå
att besudla.

En offentlig försvarare af one-step
framhåller: dels att denna dans är så svår,
att den af mindre skickliga dansande —
hvarill i första rummet vår familjeungdom
enligt erfarenheten är att hänföra — icke
kan utföras så, som den bör och skall vara;
och han vidgår, att så som den dansas af
oskickliga amatörer, förtjänar den väl om-
dömet "cynisk och brutal". Han vitsordar
vidare, att den ej dansas i sin ursprungliga
renhet utan med tillsättningar af mindre till-
börliga danser af negerursprung.

I denna förfuskade form förtjänar den
också, enligt samme försvarare, betyget
"cynisk och brutal".

Dessa medgifvanden af en beundrare af
dansen, som samtidigt vitsordar, att den i
Stockholm, speciellt hos Pinet, utföres "yt-
terst diskret", de båda nyssnämnda bris-
terna till trots, lofva icke mycket godt för
det inflytande vi ha att vänta af denna
dans öfver unga, mottagliga sinnen. Och
det är ett otvivelaktigt faktum, att dansen
står i växelverkan med tidskaraktären och
utfövar i alldeles särskild grad inflytande på
skapandet af tidens förhärskande kvinno-
eller rättare ungmötyp.

Folkdansens käcka ungmö var gymnast-
flickan och sportkamratflickan, med hurtig
rytm i gången, en smula kantig i rörelserna,
mindre tillgjordt behagsjuk och mindre sen-
timental än någon flicktyp under årtionden
varit.

Bostontidens unga kvinna är något helt an-
nat. Hennes typ ligger oss så nära i tiden
att vi alla känna henne väl. Exklusiv i
dräkt och later som få, men med grace och
förfining, och stundom en fläkt af idealitet,
är hon synnerligen sympatisk och en tack-
sam modell för konstnärligt återgifvande.

Men hvad skall "one step"-flickan bli? —
En urartningstyp, ett återfall till naturkvinna
med den osmak, som aldrig vidlåder den
naturliga enkelheten, men som alltid föl-
jer återgången från förfining till simpelhet.

Dansen är likasom dramaf och romanen i
vida mindre grad en bild af eller ett utslag
af tidens allmänkynne än en skapare däraf.

Ibsen har öfver hela världen skapat en
ändlös rad af Nora-kvinnor, som före ho-
nom blott funnos i ett litet fåtal — kanske
blott i en enda originaltyp.

One-step säger oss icke, hvad våra
unga flickor och gossar äro just nu, men
hvad de kunna bli under de inflytelser, i
hvilkas tåg one-step har gjort sitt inträde,
och hvad de otvivelaktigt komma att bli,
därest icke dessa inflytelser mildras eller
besegras genom andra, som äro starkare.

Att skapa dessa andra inflytelser och att
applicera dem rätt med den rätta effekten
är en uppgift för föräldrar, uppfostrare och
lärare, som i dessa dagar icke tål något
uppskof, en uppgift, värdig en diplomats
skarp sinne, ty det
gäller att icke göra
ondt värre.

Det är icke likgil-
tigt, hur vår ungdom
dansar, ty så som den
dansar så drömmer
den, och så som den
drömmer, så formar
den ut sina lifsöden.
Och ungdomens lifs-
öden, det är nationens
morgondag.

ELSA TORNE.

* A. Bl. den 4 dec. 1912.

KOSTYMER

för 5 kronor stycket är väl billigt? Sänd Eder
gamla smutsiga, nerläskade kostym i och för ke-
misk tvätt och prässning till Orgryste Kemiska
Tvätt- & Färgeri A.-B., Göteborg och Ni blir för-
vånad öfver det goda resultatet.

Det är ej likgiltigt, till hvilken affär Ni vänder
Eder, ty det är stor skillnad på kemisk tvätt och — kemisk tvätt.

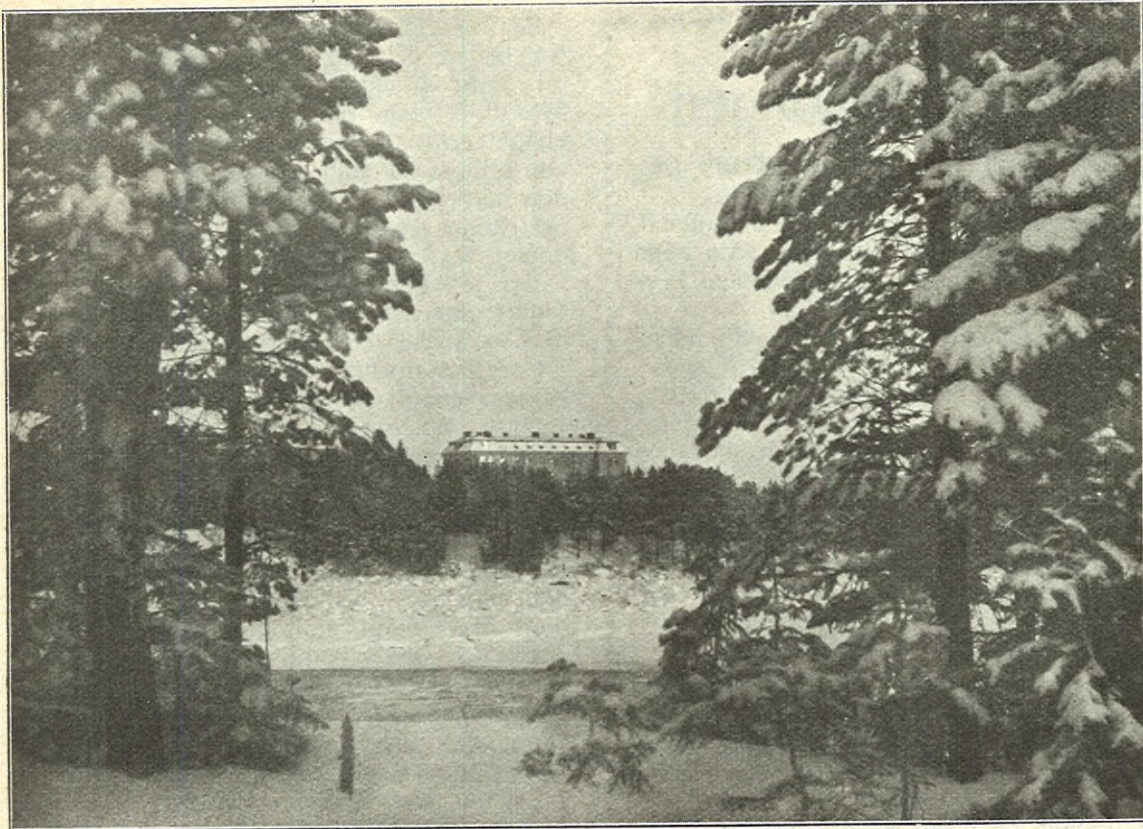
KLIPPAN.

Modernaste Finpappersbruk.

Specialiteter:

Finare Post-, Skrif-, Kople-
och Tryckpapper
samt Kartong.

Iduns textpapper tillverkas af Klippan.

Fältartilleriets befälsbostad vid Boden i julejus.

Från världens nordligaste garnison.

XII. Jul.

ELA VÄNINGEN DOFTADE PEPPARKAKA, lack och kådig barr. Från serveringsrummet, där Lenah och Bengt, Amanda och 13 Starck höll på att lägga ner i korgar hvad de skulle ha med sig till batteriet, hördes muntra röster och glada skratt.

Lenah hade envisats med att hvarje man på batteriet skulle få en pepparkakshäst. På de nyinkommas hästar stod det endast måladt med stora bokstäfver, remont, men på de stamanställdas, af hvilka de flesta hade sin gifna favorit i stallet, stod batterihästarnas namn utmåladt. Men i sista stundens brådska hade Amanda, utan att fråga efter om hästarna presenterades i god form eller ej, helt resolut vikt i benen på dem för att de skulle rymmas så många som möjligt på plåten. Och fast Lenah såg sina mästerverk så illa misshandlade kunde hon inte annat än stämma in i Bengts och 13 Starcks munterhet.

Förresten hade Lenah hela dagen varit så full af upptåg och påhitt som någonsin då hon som liten flicka satte den sidan till. Bengt såg på henne och undrade om detta stora glada flickebarn kunde vara samma kvinnligt hängifna och allvarliga flicka, som mötte honom vid stationen i går kväll. Då — när de väl kommit in i byn, på andra sidan bron, höll Lenah in Spjufver, gaf 13 Starck fömmarna och lät honom ensam köra hem sakerna, medan de sakta gick hemåt.

Midvinternatten låg djup och klar och snön gnistrade och klirrade. Instinktmässigt vek de af från bygatan och gick in mellan kyrkalléens höga, rakstammiga björkar, förbi den gamla öfversnöade kyrkstaden, där genom de smårutade stugfönstren ett och annat ljus eller skenet af en fladdrande brasa syntes. Hvilket tydde på att en del långväga ödemarksbor redan infunnit sig till julaftonens vesper och juldagens otta. Först uppe på

kyrktrappan stannade de och såg ut öfver den sofvande byn, som låg inbäddad i de af månlyus och snö pärlskiffande skogshöjderna. — Ser du, bröt Lenah den långa tystnaden, att det finns aning af solguld i månlyuset här uppe, så starkt är det. Och då — till sist — möttes deras blickar, länge och forskande och det bröt fram, det han minst af allt ämnat säga. Hans mening var ju att ge henne fri, fullkomligt fri. Nu mindes han knappast hvad han sagt, mindes blott att han sedan där uppe på kyrktrappan hållit henne i sina armar, att de i det bländande lyuset flutit samman själ i själ och att de från den stunden båda visste, utan frågor, utan ord, att de hörde samman för all tid.

Bengt rycktes upp ur sina gårdagsminnen af att Lenah yrvild började gäckas med Amanda, då hon hittade ett undansmusladt pepparkakshjärta under duken på diskbordet, tillägnadt Jätten på 14:de. Hennes öfverdrifna munterhet gjorde honom nästan orolig, hon brukade vara sådan, då hon var mycket upprörd, och han sökte tvinga in hennes blick under sin. Först gjorde hon ett trotsigt kast med hufvudet, försökte se förbi honom och fortsätta leken — men så började det skälftva kring hennes mun och hennes ögon djupnade. — Se här, Amanda, sade hon helt tvärt, tag sitt hjärta, men laga bara att hon blir mer trofast mot Jätten än hon var mot stackars Jespesson. — Inte kan en väl vara trogen en som är dö heller, mumlade Amanda och svepte omsorgsfullt in hjärtat i en bit rödt silkespapper. — Jo, det kan man, och äfven mot den som är långt, långt borta i många år, tillade Lenah mjukt och räckte Bengt handen.

Inne i salens skymning gick Carl Göran af och an mellan mänstrålarna, som flöt in i en bred flod och tecknade gardinrutorna på golfvet. Klockan hade nyss slagit tre och en strimma solnedgångspurpur kantade ännu Rödbergets kam. Den svarta korta dagen var ändad, den långa, hvita natten, julnatten,

hade redan tändt sina ljus. Hans mörka drag ljusnade, alldeles som när den djupsvarta älfvens hvirflar lyckades fånga in en månblink, då han hörde Lenahs friska skratt. Så hade hon inte skrattat sedan — sedan — Att mamma inte kommer, flög det plötsligt otåligt genom honom. Nu var det väl minst en fimme sedan hon gick och det var inte långt kvar tills att de skulle gå upp i batteriet.

— Ja, batteriet. Mången gång hade han tänkt på hur svårt det skulle bli den dag han sade det sitt farväl. I snart sex år hade han arbetat för det med lif och själ. Hur hade han inte lyckats öka förrådet i rusikkammaren, fått deras dagligrum glada och hemtrefligt och hörnskapet fylldt af batteritroféer. Silfverblänkande prispokaler, vältaligt vittnande om käckhet, mankraft och vakenthet. Och alla hans präktiga gossar! Så det skiftar, så det växlar! En del hade följt honom i alla dessa år och var nu välbeställda underofficerare eller konstaplar. En del var uppslukade af livets hvirfvel och om en del hade dödens portar redan stängt sig. Men — från en och annan fick han alljämt ett kort, ett bref, en hälsning. Och hans hästar sedan! Tänk hvilka fina djur han nu hade i sitt batteristall. Han kände hvar enda en af dem, lika väl som sitt folk. Alla deras svagheter och egenheter och hur hvar och en skulle tas och nu — det snörde till om strupen — Mimosa skulle nu bli Tranas tjänstehäst sedan Mignon bröt ner under den våldsamma galoppen hem, då kaptan Brutt låg vanmäktig i skogen. Carl Göran stannade plötsligt sin vandring och ryste till vid tanken på att sandkornen i Einar Brutts timglas var räknade — kanske redan utrunna, ty hvarför dröjde hon annars så länge. Hon skulle ju blott gå dit med rosorna.

I detsamma rasslade friherrinnan v. Buhre in med Terry i hämlarna.

— Men Göran då, går du här i skumrasket, undrade hon och slängde af sig pälsen på närmaste stol, förresten passar det bra. Hon gick fram till fönstret och hennes ögon syntes som fyllda af ett återsken af inre ljus. — Ja, nu har han inte långt kvar på sin stig här och tröttgången är han. I det där förut så kalla och ödsliga hemmet var nu allt smyckadt till fest. En gran var tänd och blommor, blommor öfverallt. Våra hvita rosor satte jag på flygeln, där hans syster saft och spelade, så likt honom själf.

— Vet du, jag kunde inte låta bli, fortsatte hon ifrigare, det for ur mig innan jag hann tänka, och jag utbrast: — Men kära barn, hvarför ha ni inte alltid haft det så här, hvarför fände ni inte ljusen i ert hem? Lilly bara såg på mig med stora tunga tårar i ögonen, då Einar långsamt sade — han börjar få svårt att tala nu — Ja, nu först har vår jul kommit. Nesligt tyckte jag det var att erkänna min fysiska svaghet, af stolthet stängde jag dörren mellan Lilly och mig. Och Lilly, kränkt som hustru, var lika stolt som jag. I stolthetens kyla slocknade den lilla tynande låga vi en gång tog för kärlekens eld. Men nu har en makt starkare än vi brutit upp den igenrostade dörren och som en god liten syster har Lilly hjälpt mig öfver ödmjukhetens tröskel, fram till evighetens port. Nu förstå vi hvarandra, och förstå och förlåta går hand i hand.

Friherrinnan von Buhre stod tyst ett ögonblick och så såg hon upp på sin son med färblandade ögon. — Då, Carl Göran, böjde jag mig ner och kysste hans bleka panna och han hviskade: God jul, mamma

För hudens vård och ansiktets skönhet

CRÈME SIMON J. SIMON, PARIS.

Enda skönhetsmedel som icke irriterar huden.

Cerebos Salt

anbefalles till finsmakare till följe dess läckerhet, renhet och godhet.
Generalagent: Gustaf Clase, Göteborg & Stockholm.

Mizska. I samma nu förstod vi, både han och jag, att nu ses vi inte mer. När jag gick, låg han som huggen i marmor, blott blicken låfde och den var genomträngande och god, då den såg in i julgranens tindrande ljus. Ännu ett minne att hänga på julträdets grenar, ty den blicken glömmar jag aldrig. Finns det väl något så minneslyngdt som ett julträd, fillade hon nästan hviskande, smög sakta ut och stängde dörren.

Då Carl Göran blef ensam, ställde han sig vid fönstret och försökte svalka sin heta panna mot den svala rutan. Hans pulsar brände och hans hjärta slog så tungt och doft som kläppen i en kyrkklocka. — Inte tänka — inte tänka — inte tänka på Lilly nu — klämtade det. Men så plötsligt steg en alldeles obetvinglig lyckokänsla upp inom honom. — Han hade ju inte tagit henne ifrån Einar, man kan ju inte ta ifrån någon det han aldrig ägt, inte ens velat äga. Och nu mindes han Einars sista ord borta vid flygeln, dagen innan olyckan skedde: att det finns ingen disharmoni, som inte till sist kan lösas i harmoni — om man blott har tålmod.

I konstapelsrummet stod Kejsaren bredbent framför spegeln och vred till ansiktet i de mest vidunderliga grimaser, medan rakknifven gled öfver hans löddriga haka.

Han hade enhälligt blifvit utsedd till 13:de batteriets festarrangör och hade haft ett sådant schå med transparanger, girlanger, takkronor och annat julringelskrams att han inte hunnit med sin egen person förrän i allra sista momangen. Mot femtio öre hade han lyckats locka in Laban för att hjälpa honom. Och där for nu Laban omkring med tvålkopp och rakborste, plockande fram stöflarna och gaf sista pulsen åt helgdagslumpen.

— Du milde, nu skar han sig, utbrast Laban intresserad, då han fick se en tjock blodstrimma blanda sig med tvållöddret.

— Stå inte där och himla sig som en annan idiot, grinade Kejsaren, utan spring ner i sjukstugan och be att få en bit plåster. Rakplåster, förstår han, inte ryggplåster. Han får tio öre extra om han klarar det på en röd sekund.

Laban flög genom den skurfuktångande, transparang- och gransmyckade korridoren, ner för trappan och ramlade midt in bland von Buhres och Tranas som var på väg upp.

— Hvad får han för de där hufvudstupsprestationerna? skraffade Trana. — Tio öre, löjtnant, flämtade Laban och försvann i mörkret.

På sjukstugan rådde frid. Midt i rummet stod en liten gran på ett hvitdukat bord och på borden mellan sängarna stod några blekblommande romerska hyacinter, som sjukvårdaren dragit upp själf.

Plötsligt slogs dörren upp och Laban kom infarande som en svart boll med luggen slängande långt ner i pannan.

— Hej, dödskräddare, langa hit en bit rakmusch, inte spansk fluga eller annat otyg, Kejsaren har rakat tjoken af sig och det är helsikes brådtom.

— Hvad kostar smörjan som salt fart på ditt tröga tryne och dina lata ben, undrade 25 S. och gaf honom en bit plåster.

— Om allt går väl får jag sextio öre, fräste Laban, slängde sin svarta lugg ur pannan och störtade ut.

— Välkommen igen i morgon, ropade 25 S. Ty vid alla högtider brukade Laban föräta sig och var gifvet sjukstugans trognaste dagenefferkund.

— Se så där ja, sade friherrinnan von Buhre, lade hufvudet på sned, kisade med sina gliffrande ögon och rasslade med sina klirrande armband och kedjor, nu är det riktigt bra. Lenah, Bengt och Ellen Trana hade radat upp pepparkakshästarna på de hvitdukade långborden, satt talkvistar och rönnbärsklasar i några lerkrukor och fästat silkespappersrosor i hörnen på dukarna. Att dukarna annars bara var lakan gjorde ju ingenting. Nu tog det sig i alla fall festligt och julaktigt ut med de stora runda tennbrickorna fyllda med äpplen, nötter, stora julkusar, russin och karameller. Och sedan hon sett öfver borden gled hennes blick spejande och ängslig till Carl Göran, där han stod under den stora jättefikusen, batteriets stolthet, och tankspridd lekte med sin ridkäpp. — Han ser så frånvarande ut som om han sutte på botten i en brunn, tänkte hon. Det skall bli härligt när han väl sitter på fåget i öfvermorgon och får komma från allsammans. Får samla sig själf, vara sig själf. Här måste han ju formligen gå i uniform både till kropp och själ, natt och dag. Han har allt åldrats lite kring ögonen på samma gång det kommit någonting vekt och mjukt kring mun, som nästan gör honom yngre.

Friherrinnan von Buhres oroliga tankar skingrades af att Kejsaren kom in, lite röd och varm kanske, men ställig och käck som alltid, tillsammans med ett par andra konstaplar för att tända transparangen under kungens porträtt och de båda väldiga julgranarna.

— Nej men se, farmor, utbrast Lenah förtjust, då transparangen strålade ut sin julhälsning till batterichefen med familj i gröna, gula, röda, blå och violetta bokstäfver. Ack om vi bara finge släcka det elektriska ljuset, hvad det då skulle ta sig mycket bättre ut. Jag skall be far.

— Far du, Lenah ryckte i ridkappen och väckte upp Carl Göran till sin omgivning, kan vi inte få släcka ljuset, det vore så mycket stämmningsfullare.

Kapten von Buhre drog ihop ögonbrynen, fick för ett ögonblick sin ofäcka kasernmin på sig, som Lenah kallade det, och hade ett färdigklippt nej på läpparna. Men kom så att tänka på att i den sinnesstämning han nu var, skulle det gå mycket bättre att säga sina afskedsord i den mjuka skymningsbelysningen. — I alla fall inte förrän jag tagit emot dem, sade han kort, men fillade plötsligt med någonting lite hest i stämman — Lenah, följer du med mig ner i stallet sedan och hälsar på hästarna och tar en allra sista nattskogsridt med mig — bara du och jag?

Lenah nickade blott, kunde för uppstigande gråt inte svara.

Då slog klockan fem tunga jämna slag och ett doft taktfast tramp hördes i korridoren. Dörrarna slogs upp och i fäta led marscherade manskapet in och ställde upp sig i stram gifakt.

— God afton, kamrater, hälsade kapten von Buhre.

— God afton, kapten, rungade det genom rummet.

Kapten von Buhres djupa allvarliga blick gled lite längre och långsammare öfver leden än vanligt och nästan öfverallt möttes han af bottenklara, öppna blickar.

— L-e-d-i-g-a, sade han långsamt. Detta var hans sista kommandoord i 13:de batteriet. Och så släckte han det elektriska ljuset.

En undrande tystnad fyllde rummet. De vanliga hostningarna och harklingarna uteblef alldeles. Allas blickar var riktade på

kapten von Buhres resliga, mörka gestalt, där han drömmande stod och såg rätt framför sig, in i granarnas glimmande ljus.

Genast ljuset släckts, smög löjtnant Trana, slödjande och värmande armen om sin hustrus lif. — Blir du inte frött att stå, donna mia, hviskade han. — Nej, nej, log Ellen med en fuktig glans i blicken, och tänk du, nästa år när granarna tändas. —

— Kamrater, började kapten von Buhre sakta och höjde omedvetet ridkappen som en taktpinne, detta är den sjätte och sista julen jag firar tillsammans med mitt batteri. Ni vet nog alla att jag om några dagar reser från mitt land och mitt folk för att — för att under några år samla erfarenheter som kanske sedermera, i någon ringa mån, kan komma mitt land och folk till godo. — Och kom ihåg, kamrater, nu slog hans ton om i den vanliga käckta klangen, när äfventyrslystnaden faller på er och längtan — längtan ut till det okända, att ni använder denna eder lystnad till att hedra edert svenska namn ute i världen och till att sedan rikta edert land med hvad ni lärt. Ty alltid ha vi att lära af andra liksom andra af oss.

— Allt sedan vikingatiderna bära vi svenskar en underlig drifvande längtan inom oss — detta att se nya länder och pröfva våra krafter i okända förhållanden, och måne det icke är denna längtan, som drivit en hel del af er hit upp, till detta vildmarksland, inte långt från Polcirkeln. För när jag frågat er skåningar, er smålänningar hvad som förmått er att ta värfning hit, så har svaret nästan alltid blifvit ett och det samma — ni ville se er om, helst så långt bort som möjligt. Ja, och längre kunde ni ju knappast komma, log kapten von Buhre, så att tänderna glimmade till i hans mörka arabansikte. — Och ni gjorde rätt, för det vidgar blicken och öppnar sinnet. Själf född i sydligaste Sverige, fattade jag aldrig fullt hur mäktigt och stort vårt land egentligen är, förrän jag blef slungad till dessa nordanländer.

Han tystnade och såg alljämt drömmande in bland granarnas ljus. Rösten sviktade till, blef hes och dof och han sänkte ridkappen, då han åter tog till ordet. — Kamrater, när ni en gång i framtiden, kanske i eget hem, det hem ni alla drömmer om, med hustru och barn kring er, ser jullusen tända och känna den kådiga doften af svedd gran — då kommer era tankar kanske att, en flyende sekund, gå tillbaka till jularna på 13:de batteriet och då kommer säkerligen våra tankar att mötas. Det är nog sant, som min mor sade för en stund sedan, att julträdets grenar äro tyngda med våra lifsminnen. Och hänger jag nu ännu ett minne på min gran, då jag säger eder mitt sista god jul och tack. — Tack för ett godt kamratskap.

Tystnaden föll och en ensstämmig suck blandade sig med det flämtande blida ljuset.

— Tänd, ljöd slutligen kapten von Buhres mörka stämman och, just som den lilla trinda batteriadjutanten steg fram för att framföra 13:de batteriets farväl och tack, hejdade han honom. — Vänta! An en sak, kamrater, kom det nu med malmfull klar röst, skulle den för oss beslöjade framtiden än en gång samla oss här, under Bodens blågula stridsbanér och mullrande kanoner, då vet jag att det är svenska män med masur och stål i blodet, som här kommer att mötas. Män hvilka utan tvekan går dit plikten kallar. Den vissheten har jag vunnit under dessa år af gemensam möda och hårdande kamp i Världens nordligaste garnison.

HEDVIG SVEDENBORG.

(SLUT.)

KARL XII.

SVENSKA VORO ICKE MÅNGA droppar af Karl XII:s blod. Hans älskliga moder, den vackra och milda danska, som hans far tagit för att, som Karl XI kärft sade, "ge honom barn, men inga råd", hans fars Holstein-Gottorpska mor, hans farfars tyske far, ha gett Karl XII:s blod en dansk-tysk blandning. Men betyder blodet så mycket, som antisemiterna påstå? Har ej Yrjö Koskinen, f. d. Georg Forsman, blifvit en god representant för finskheten? Karl XII själf har ej så få finska drag utan någon finsk släktskap. Miljö och uppfostran äro oftast starkare än blodet. Då fråga är om Karls uppfostran, anar man hans framtid, redan då man får höra de ord, hans lärare Nordenhielm yttrade till den sjuårige gossen vid slutet af deras pedagogiska disputationer: "Därmed fick Herren öfverhanden och den måste gifva tappt som mindre förmår. — Rätt och fullkomligen svarat och alltså behåller Herren ännu Victorien öfver mig efter sin gamle vane".

Karl XII har varit orättvist nedsvärtad, men det finnes kanske ingen människa som varit så hänsynslöst hyllad. Professor Quennerstedt säger gillande: "Bland våra egna stamförvanter har han i en fördärfvad och trolös tid gällt som en rättens och renhetens kämpe, ja, rent af som en Messias." Voltaire, livars storhet ej får komma oss att glömma han ytlighet och som är så olikartad med professor Quennerstedt som möjligt, yttrar om Karl: "Han är kanske den enda människa och hittills" — detta skrefs visserligen på 1700-talets midt — "den enda konung som icke haft någon svaghet". Ja, man har gått så långt, att Karl XII blifvit kallad human.

Liksom människorna aldrig skola komma öfverens huruvida Julius Cesar var af godo eller ondo, var sympatisk eller osympatisk, skall man allt efter temperament i Karl XII-figuren stryka under de stora sidorna eller "svagheterna", om man i motsats till Voltaire tror att han hade sådana. Huru som helst har man äfven utan kunskap om väglaget i Ukrajne 1709 och utan att ha läst sultan Achmed III:s hemliga anteckningar om sin höge och orolige gäst, om de nu återfunnits, i likhet med doktor Anton Nyström, kapten O. Kuylenskierna, Voltaire och de flesta medlemmarna af Karolinska förbundet rätt att tycka något om den person, som ställes upp som en svensk idealbild och som redan vid 1700-talets midt några årtionden efter hans död af Olof von Dalin, så rationalistisk denne än var, placerades bland himlakropparna, som vår gudomliga ledsjerna.

Kapten Oswald Kuylenskierna har om sin hjälte skrivit en bok, afsedd för den stora allmänheten.* Han framställer också felen, men så, som en brud på bröllopskvällen tror sig rättvist bedöma sin brudgum. Säkert skola andra lika förälskade kapten och professorer tala om Kuylenskiernas underskattande och fnysa af förargelse åt, att han alls understått sig att beundra och skriva om deras hjälte. Liksom alla ärliga kärleksförklaringar är den Kuylenskienska boken något rapsodisk. Det är oftare det varma hjärtat än det kalla hufvudet som talar. Men en mängd ibland hittills okända smådrag, med-

* Karl XII, hans öden och hans personlighet af Oswald Kuylenskierna. Pris häft. 3: 75.

Efter ett porträtt af David Krafft.

delas ur Karl XII:s sagolika lif, och hela den beskrivande delen af boken har en flärdlöshet, som väl sluter sig till ämnet. Hur målande är ej den allt igenom historiska skildringen hur kung Karl går och lägger sig. "Det är kallt i rummet, och Karl tager sin kappa och breder den öfver den på golfvet sofvande pagen. Så drager han sin värja och sätter den med en kraftig stöt fast i det låga taket öfver bädden för att hafva den till hands i händelse af ett fientligt öfverfall. Därefter tömmer han ur ett par af sina många fickor Gustaf II Adolfs miniatyrporträtt och en bönbok, som också fillhört den store konungen. Så läser han vid skenet från talgljuset ur denna bönbok, men klockan är tio och sömnen tynger hans ögonlock. Karl sparkar af sig de stora ryttarstöflarna och går till hvila." Boken öfverflödar af autentiska och pittoreska smådrag, som i mitt tycke gör den mycket roligare och värdefullare än alla romantiserade omslufningar.

Hur ser man ej den tidens Stockholm framför sig, då man läser om, hur prinsen äter middag med sin pappa och sina systrar i "Kongsträdgården, som är vid S:t Jakob", eller hur han med Apelman, Wrangel och Hård som trettonårig gosse skjuter vargar på Djurgården eller får vara med, då hans pappa "drillade hela guardiet".

Förmodligen ha under de sista tvåhundra

INTET SVENSKT HEM

som vill stå i kontakt med de ledande kulturella och konstnärliga krafterna i vår samtid och vårt land kan undvara

IDUN FÖR DET NYA ÅRET.

"De svenska hemmens, de svenska kvinnornas förnämsta organ". — "Afgjordt den bäst redigerade af våra periodiska tidskrifter." — "Står i förbindelse med så godt som alla de främsta personligheterna på vetenskapens, konstens, litteraturens och andra kulturella områden." Se där ett par, tre korta utdrag ur pressens enhälliga dom!

FÖR IDUN AF CARL G. LAURIN.

åren lika många lärda svenskar funderat på att göra en folkbok öfver Karl XII, men de ha förmodligen ansett att ytterligare femhundra år af trägna, strategiska, taktiska, språkliga och historiska studier behövas, innan vanligt folk i Sverige skola få läsa om kalabaliken i Bender. Jo, det är sant, Fryxell skref en folkbok om Karl XII, men han lär ju haft "galiga" åsikter.

Sedan Voltaire, den förste med de riktiga åsikterna — i detta stycke — 1731 gaf ut sin berömda Charles XII, öfversatt till alla språk, det arbete som gjort Karl XII världsberömt genom sin ypperliga och klara stil, har ej utkommit något likvärdigt arbete, där vanliga människor kunna få läsa, ej bara om fackmännens osäkerhet om Karls förhållande till operationsbasen väster om Weichsel, utan där man får höra om hela hans lif från junimorgonen 1682, då en prins föddes i Stockholms slott och samtidigt en häffig storm blåste tegelpannorna från husen, och till den adventsöndagsafton i november 1718, då taffeltäckaren Hultman i kulregnet frambar konungens kvällsmåltid och en norsk musköt-kula genomborrade Karls hufvud. Det är en sådan bok Kuylenskierna velat skriva, och därför har man skäl att vara honom mycket tacksam, äfven om den historiska forskningen skulle ändra ett eller annat i boken förekommande. Han kan trösta sig med att ha lärt många svenskar att beundra kung Karl den unge hjälte, den Demir-basch, Järnhufvudet, hvars bragdrika, lätt romantiserade lif, tolkad med turkiska och arabiska krumelurer, ännu i denna dag vid sidan af hans likes, Alexander den stores, finnes till salu i Mindre Asiens och Syriens basarer och slukas af de fez- och turbanprydda.

Man kan angripa Karl XII:s minne med någon sorts pervers under senare 1800-talet typisk svensk lust att för-ringa och bortförklara våra stora minnen, men man torde väl alltid ha både rätt och skyldighet att nyktert se på de, ej minst på senare tiden återuppsyckande försöken att diviniserade Karls egendomliga person och ge hvarje hans ord och handling sakrosankt betydelse. Tror man, att han i något var människa, så hade han nog äfven fel. Hans största fel var dock hans inhumanitet. Jag vet mycket väl, att han bredde kappan öfver sofvande pager, kallade sin syster mon cœur och begrät både Hedvig Sofia och hennes "lille Karl Fredrik" med bitter och uppriktig smärta, men djupare sedt var ej bara hans hufvud utan också hans hjärta af järn. Människans väsen är inkonsekvens. Karl var ovanligt konsekvent och därigenom ovanligt litet mänsklig. En isig fläkt slår en till mötes från detta matematiska snille, som med de flesta af sina matematiska medbröder har den sorgliga egenskapen att få allt som rör det organiska lifvet alldeles om bakfoten och som med ett evigt småleende på läpparna — hur hemskt är ej redan detta — i järnhårdt osvenskt rättshafveri med det mest konsekventa hjältemod, figande störtar sig och sitt folk i fördärfvet. Äfven sedan man dragit af rundligt på det som kan skrivas på ett mera otympligt martialiskt uttrycksätt, återstår i hans egna bref mycket, som måste göra den opartiske betänksam. I brevet till Rehnsköld juni 1703 skriver han: "Jagh skickar i måron också härifrån Cavalleriet at aldeles fördrifva dhet

Canalliet, som här ströfvar ikringh och at göra rent igen för tillförseln skull, som och at afstraffa dhe olydiga och medh svärth och brandh till utdrifva Contributionen, så at förr een oskyldigh skal lida, en een skyldigh skal slippa." Det är, som om man hörde Tilly, hvilken äfven i absolutism, renlefnad, hårdhet och fromhet var Karls like, men orden äro ofänkbara i Gustaf II Adolfs mun. Är det barnslighet eller inhumanitet, då han lyckönskar Rehnsköld till segern vid Frau-stadt? Han skrifer: "Jagh frögdar migh öfvermåttan at H. Generalen och dhe brafva regementerna hafva hafft dhenna förnöjelsen til at hålla een så skarp och lustigh lek." Det kan också vara en sorts humor, en humor, som påminner oss om hans hemiska skämt med fältsjukan i hären; "hoffolket de äro vekliga här och sjukna något. H. Nils Camerat Aronius har dragi åf. Apotekaren, fast han hade alla kryddor, har ock måsta därän och åthskilliga andre". Han var, har man sagt, "det lättsinnigaste dygdemönster som någonsin lefvat" och liksom spelaren trodde han på ödet eller, rättare sagdt, han lät i ordets alla meningar "det gå på Guds försyn". Då han spelade schack, berättas det att Karl ville låta kungen vara för aktiv. Karl hade i hela sitt lif det ohyggliga felet att ej lita på någon. En beundrande utländsk fackman och krigshistoriker skrifer: "Hänsynlöshet var en af hufvudegenskaperna i hans karaktär, och den orsakade, att han oakadt alla sina framgångar, i verkligheten vann ingenting, emedan han ej i verkligheten beaktade befinliga förhållanden. Hade han för hvarje gång dragit mera vinst af det politiska läget än han gjorde, så skulle han säkerligen för en lång tid bevarat åt sitt land den maktställning, till hvars försvar han drog svärdet. Att så ej skedde, bör Sverige ej klaga öfver; denna ställning, som steg vida utöfver dess krafter, skulle förr eller senare gått förlorad, men ett har Sverige vunnit genom sin nationalhjalte, något, hvarför det är honom tack skyldigt för evärdeliga tider, att han genom sina bragder kastat en glans öfver de svenska vapnen, som aldrig skall förgå." Utan att vilja bortförklara något af värdet af denna glans, må det tillätas dvärgaklokskapen att önska den förbunden med något mer af Axel Oxenstiernska synpunkter.

Man kan ej frigöra sig från den känslan, att hos Karl XII finnes ett drag af något psykologiskt onormalt och detta drag fjärrnar oss från hans person liksom det gör det från Kristina, den föregående riksförslöande monarken. Det mest mänskliga, det irrationella och mest sympatiska hos den snillrike, järnhårde, fullkomligt originelle hjälten, är hans gudsfuktan. Man riktigt gläder sig åt, att han kan böja knä för någon. Fänriken Petre berättar hur han vid Buditsche den 6 juni 1709 några veckor före Pultava såg Karl hålla morgonbön under en ek. "I desamma blef jag hwarse att Hans Kungl. Maj:tt låg på sijna blåtta knän och gjorde sin bön till Gud wid ett stort trää i gården, som för des quarter belägen war, hwilken bön förrättades med största devotion, så att jag det intet anskåda kunde utan öfwerflödiga tårars utgutelse, hwarpå jag mig till wachtparaden skyndade och öfwersåg mitt manskapp." Det är en fläkt af en egendomlig värme öfver dessa ord. Det fanns således ett ställe i Karls hjärta, där ångest och kärlek kämpade, och den man, som fått de flesta och bittraste svenska tårar att rinna, framkallade också sådana af en annan sort, som smälte bort något af den isiga hårdhet, som eljes gör Karl XII, den ensamme hjälten, så främmande för oss vanliga människor.

Interiör från fröken Köhlers institut. I midten dr Tamm behandlande en patient. Till höger fröken Köhler.

OM TALRUBBNINGAR HOS BARN.

DESSA DAGAR, DÅ SÄRSKILD vård gifves alla barn, som i ett eller annat afseende afvika från det sunda och normala, finnes det likväl en grupp, som blifvit helt och hållet försummad och till den höra de barn, som lida af talrubbnigar. Detta beror icke på någon afsiktlig försummelse utan därpå, att man aldrig förstätt hvad som felades dem. Dessa barn, som icke börja tala vid normal ålder och som växa upp vid att stamma oakadt de icke äro döfva, ha ansetts för imbecila i mer eller mindre grad, i bästa fall kommit på hem för sinnesslöa eller stuc-kits in i hjälpklasser utan att de lärt sig att tala mera för det. Och barn, som visserligen tala, men så illa att de äro nästan omöjliga att förstå, ha fått växa upp och gå ut i lifvet med detta lyte, utan att något gjorts för att ta bort det.

Det vill säga, så ha förhållandena varit i Sverige, i utlandet däremot, såsom i Danmark och Tyskland, utgör vården af de med talrubbnigar behäftade en hel vetenskap, och i Danmark har staten ett helt institut för "talemående".

En af våra kvinnliga läkare, doktor Alfhild Tamm, som tidigt fick sitt intresse riktadt på denna gren af läkarvetenskapen, har emellertid här i Stockholm börjat behandla sådana fall. Hon har äfven gjort en undervisning bland skolbarnen i Stockholms folkskolor, och i hjälpklasserna funnit flera sådana barn, hwilkas efterblifvenhet beror på att talförmågans centrum i hjärnan förblifvit överksam, och icke följt med den öfriga utvecklingen. Dessa ha gått år efter år i skolan utan att inhämta det ringaste.

Med riktig läkarbehandling kunde dock dessa barn läras att tala, i synnerhet om de tidigt komma under läkarvård, och det är naturligtvis ett önskemål att kliniker måtte upprättas, där sådana barn kunde få lämplig behandling.

Redan i höst har emellertid genom en intresserad dams frikostighet ett litet privat hem öppnats af fröken G. Köhler, Valhallavägen 107. Hemmet har plats för en sex åtta patienter och är afsedt för barn från landsorten med ofvanberörda fel, som be-

höfva vistas en längre tid i Stockholm under doktor Tamms behandling. Det lilla hemmet, som fullkomligt har utseende af privatbostad, har ett fritt och soligt läge. Barnen skötas af föreståndarinnan, med ett biträde, som sörjer för att de få motion och sysselsätter dem med handarbete, lekar o. d.

Hvarje dag behandlas barnen af doktor Tamm ett par timmar. Först gäller det att väcka deras intresse för att tala, de äro vana vid att göra sig förstadda ändå och visa ingen lust att tala. Så gäller det att med otrolig möda lära dem ljud efter ljud, ord efter ord, genom att ställa deras mun i det rätta läget och så säga ljudet före. Kan deras ambition väckas genom täfling med någon af kamraterna, brukar arbetet gå lättare, och så småningom går det upp för dessa barn fördelen af att kunna tala. I början äro framstegen ytterst små, men efter någon tid bruka de bli större. Å hemmet fanns för någon tid sedan en liten pig 5, 6 åring, som mycket väl hörde och förstod hvad man sade men som meddelade sig själf genom gester. Han hade redan lärt sig några tiotal ord, och doktor Tamm trodde att han när behandlingen var afslutad, skulle kunna tala ungefär som andra barn. På ett par andra små patienter hade ett mindre, men mycket vanställande talfel fullkomligt botats.

Behandlingen är i allmänhet mycket långvarig och blir därigenom alltid kostsam, men afgifterna å hemmet äro i och för sig synnerligen moderata. Inför utsikten att barnen skola kunna få talets gåfva och därigenom från de imbecilas träda in i de normalas krets bör dock ingen uppoffring tyckas föräldrarna för stor. Om respektive kommuner ville bidra, där sådant vore af nöden, skulle det helt visst visa sig, att det vore ur deras egen synpunkt väl använda pengar. Inga bli ju så i längden betungade för kommunerna som de sinnesslöa.

Det blir naturligtvis endast ett litet fåtal af de barn, som behöfva, hwilka kunna få behandling å det nya hemmet, men man får hoppas att det privata initiativet här, som så ofta sker, bereder väg för ett verksamt ingripande af stat och kommun.

E. W.

Vår tank

GULA HUSET OCH BENEDICKSKA HUSET

I VILJA TANKA OSS TILLBAKA ETT HALFT SEKEL i tiden och göra en lutt in i ett aristokratiskt hem i Stockholm juldagen 1862. Grefven och grefvinnan von Schwerin ha samlats med barn och barnbarn hos deras äldsta dotter, grefvinnan Mina Blomsledt. Julfesten med dess värmande, enande stämning hade gjort hjärtana veka och gifmilda. Den gamla grefvinnan hade länge gått med en tanke i sitt hjärta, en tanke på de gamla ensamma fruntimren, och den tanken ville ej släppa henne. Hon hade läst Fredrika Bremers böcker, hon hade mött många gamla ensamma på sin väg, nu var säkert tiden inne att handla, nu ville hon tala. Hon började tala med de små barnbarnen om de stackars gamla, som inte hade fått någon riktig jul, som sutto i kalla trånga rum utan ljus och kärlek eller voro hos främmande människor mot låg betalning och med dålig kost, sådana, som voro vanvårdade och illa lidna, bara till hinders i andras hem. Tänk, om man kunde skaffa dem ett eget hem, sköna, varma rum, kärlek och omvårdnad! Barnen lyssnade med lysande ögon och klappande hjärtan, visst ville de vara med om det, de skulle hjälpa mormor. Och så rusade de ut i tamburen och letade i sina fickor, de hade ju fått några små slantar insmusslade i strumpföterna eller gömda i leksakerna på julborden och nu skulle de fram. Slantarna lades ihop, och det blef en hel riksdaler och så femtio öre till. Skatten bars i triumf till mormor och lades i hennes knä. "Nu kan väl många gamla få rum, mormor, kan de inte?" — "Ä, nej," det trodde mormor inte, "ni få allt hjälpa mig mera." Och så kommo de öfverens om, att flickorna skulle sy dockor och dockkläder och pojkarna slöjda dockmöbler och så skulle de koka knäck och baka pepparkakor och ställa till en "dockbasar."

Nu var planen uppgjord, och nu tog mormor bibeln och samlade barn och barnbarn kring sig och läste ett af sina käraste kapitel och så bad hon till Gud, den rike fadern i himmelen, att han ville välsigna detta företag. Traditionen har ej bevarat, hvad det var

ASYLEN FÖR PAUVRES HONTEUX I Stockholm firar i år sitt 50-årsjubileum. En minnesskrift kommer med anledning här af att utdelas vid en fest i Asylen i början af januari. Nedanstående utgör första kapitlet i denna skrift, som äfven kommer att bli tillgänglig i bokhandeln och säljas till förmån för Asylen. Enligt § 1 af nu gällande stadgar för sällskapet "Vänner till pauvres honteux i Stockholm" har sällskapet "till uppgift att åt äldre, verkligt behöfvande, aktningsvärda

hon läste. Var det månne en af Davids förtröstansfulla psalmer, som jubla öfver "Gud, min klippa och min borg". Eller var det möjligen liknelsen om senapskornet, "som någon tager och lägger ned i sin trädgård, och det växer och blifver ett träd, och himmelens fåglar bygga sina nästen på dess grenar". Det var hennes hand, som skulle plantera senapskornet. Kunde hon nu se hvilket stort och skuggrikt träd det blifvit, skulle hon säkert häpna.

Ingen af de små eller stora kunde någonsin glömma den juldagen, och mormors skapelse följdes och följdes ännu med varmaste intresse af hennes familj. Och välsignelsen, som hon bad om, har mer än hon vågade tänka följt "Asylen för pauvres honteux".

De stora ville naturligtvis också vara med den där juldagen, och redan då uppsattes de första listorna, som sedan cirkulerade mellan släkt och vänner. En af dessa har fallit mig i händerna och tillåter jag mig trycka af dess ingress.

"Öfverenskommelse träffad den 25 December 1862.

- 1:o Föreningen kallar sig Vänner till Pauvres honteux.
- 2:o Deras verksamhet skall uteslutande egnas åt Pauvres honteux.
- 3:o De 10 första fruntimmer som godhetsfullt teckna sig, äro sjelfskrifne till Direction.
- 4:o Föreningens ändamål är, att skaffa en local till bostad åt så många Pauvres honteux, som föreningens tillgångar kunna medgifva.
- 5:o Hvar och en som tecknar sig erlegger 25 öre. Årsafgift 50 öre, hälften för barn.
- 6:o Ytterligare förbinder sig hvarje medlem, att ärligen lemna något litet arbete.
- 7:o Sällskapet samlas turvis hos någon af Directionens ledamöter.
- 8:o Arbeten äfvensom frivilliga gåfvor kunna lämnas till hvilken som heldst af Directionens ledamöter innan slutet af februari månad — —

Små kärleksverk i ord och handling
Små frons och kärlekens bevis
De göra — hvilken stor förvandling —
Ut af vår jord ett Paradis."

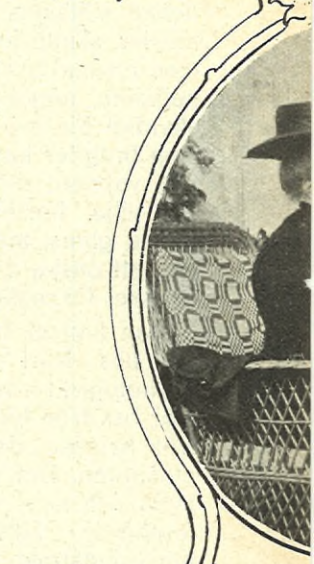
Därpå följa namnen på dem, som tecknat, och beloppen i tre kolumner: "Frivilliga gåfvor", "Årsafgift" och "Inskriftningspenning". På den listan jag håller i handen är högsta tecknade beloppet fem riksdaler.

Redan i januari 1863, ungefär en månad efter den omtalade juldagen, voro emellertid dockorna färdiga, och så många arbeten och gåfvor hade influtit, att dockbasaren kunde hållas och inbringade den 882 riksdaler riksmünt.

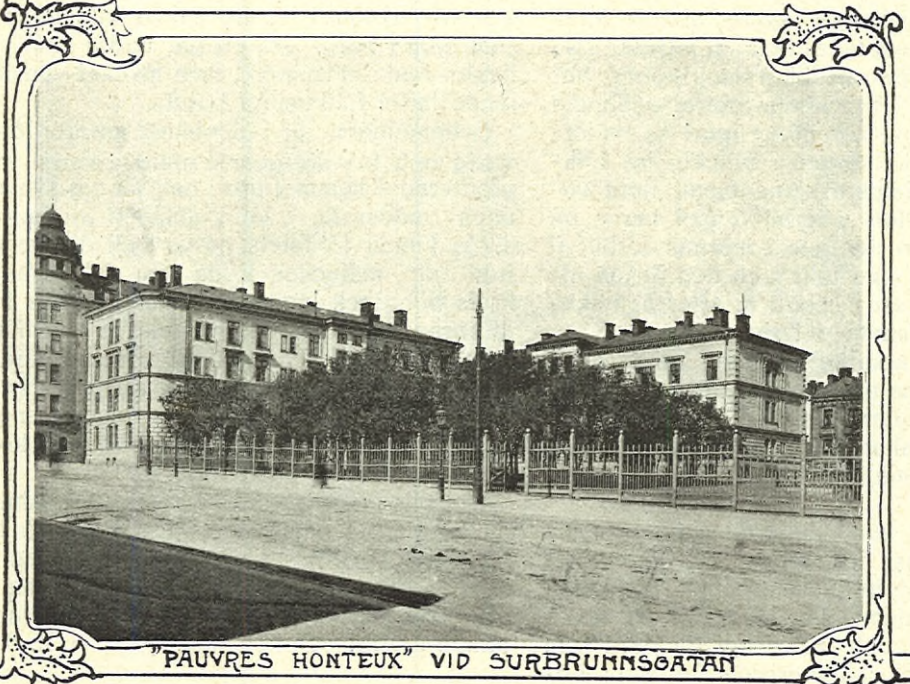
Insamlingen fortgick alltjämt. „De tio första fruntimren som godhetsfullt tecknat sig" och som "voro sjelfskrefna som Direction" voro:

CHARLOTTE

SOPHIE v

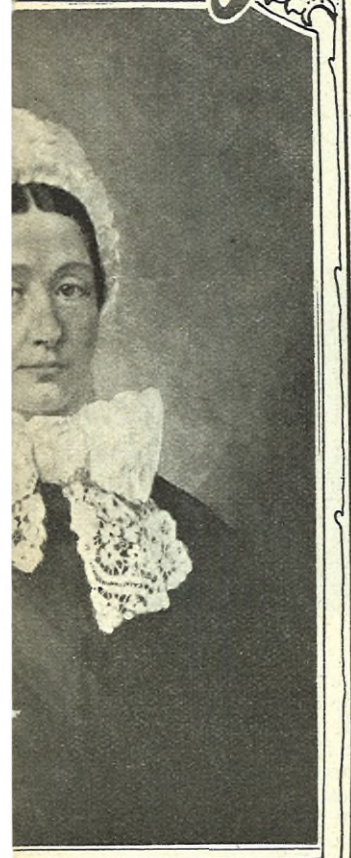

"PAUVRES HONTEUX" VID SURBRUMNSÖATAN

FÖRESTÄNDARINNAN

sen föddes.

SCHWERIN

LOLJENCANTZ

PLMGREN

fruntimmer af ståndspersonklassen, kostnadsfritt eller emot viss afgift, bereda ett hem, där bostad och vård samt, i den mån sällskapet tillgångar det medgifva, äfven föda dem tillhandahålles; för hvilket ändamål en särskild asyl städse skall finnas anordnad och af sällskapet vidmakthållas". Denna Asyl är nu inrymd i fyra byggnader med adress Hagagatan 2 och Surbrunnsgatan 45. Hela antalet pensionärer i Asylen uppgår nu till 114.

Charlotte von Schwerin, född Liljencrantz (ordförande);
 Wilhelmina Blomstedt, född von Schwerin;
 Louise Liljencrantz, född Blomstedt;
 Charlotte von Plomgren, född Liljencrantz;
 Sophie von Plomgren, född Tornérhjelm;
 Wilhelmina Odelberg, född Friesenheim;
 I. G. Hierta, född Cronhjelm;
 Caroline Fleetwood, född Wolfram;
 Anna Hamilton, född Hamilton;
 Antoinette Lagerbielke, f. Cederström.

Af dessa kvarstår ännu fru Sophie von Plomgren som vice ordförande i styrelsen, alljämt med outtröttligt intresse deltagande i arbetet. Hon är ett ovärderligt stöd inom styrelsen, då hon alltid håller på, att de ursprungliga linjerna för verket beaktas, och med innerlig förståelse af stiftarinnans tanke följt och följer hela utvecklingen af hennes skapelse. Att i ett halft sekel troget stå kvar och arbeta i styrelsen för ett och samma företag, ensam öfrig af de första, det är i sanning lika ovanligt som beundransvärdt. Det är från henne de första urkunderna, som influit i denna skrift, härröra. Kort därefter invaldes fröken Astrid Sandels till verkställande direktis och fröken Lotten Wennberg till sekreterare. Genom dessa senare lyckliga val hade föreningen förvissat sig om de insiktsfullaste och bästa krafter vid förelagets sättande i verket.

För att följa sakernas utveckling steg för steg tillåter jag mig återigen trycka af ett gammalt papper, dateradt den 21 maj 1863, som ger oss en blick öfver ställningen då.

"Under förmodan att alla som godhetsfullt tecknat sig såsom medlemmar af föreningen Venner till pauvres honteux önska att känna föreningens nuvarande tillgångar, antalet medlemmar jemte Directions fattade beslut rörande medlens användande, — har Direction tagit sig friheten inbjuda samtliga ledamöter till ett sammanträde — icke allenast för att mottaga en önskad redovisning utan fast mer för att med Directionen förena sig i tack och lofl till Herren som så underbarligen välsignadt det anspråklöst började företaget. Föreningen äger såsom betalande ledamöter lyckan att i första rummet kunna räkna H. K. M. Drottning Lovisa, H. K. M. Enke Drottningen, H. K. H. Hertiginnan af Östergötland, H. K. H. Prinsessan Eugénie. Vid sednaste sammankomsten utgjorde öfriga antalet ledamöter 300, men detta antal har blifvit betydligt tillökadt ehuru ännu icke till Direction anmälde.

FESTSAMKVÄM I PARKEN

Influtne medel äro:

Inträdes och årsafgift		R:d Riksmyn.
Arsafgift af H. K. M. Drottning Lovisa		25: —
d:o af H. K. M. Enke Drottningen		25: —
Af H. K. H. Hertiginnan af Östergötland		15: —
Af H. K. H. Prinsessan Eugénie		15: —
Inträdes och årsafgift af öfriga medlemmar		217: 75
Summa		297: 75
Frivilliga gåfvor af H. K. M. Drottning Lovisa		50: —
d:o af H. K. M. Enke Drottningen		100: —
Af H. K. H. Hertiginnan		30: —
Af H. K. H. Prinsessan Eugénie		30: —
Frivilliga gåfvor af ett större antal personer		489: 75
Övarliggande arbeten att förselja nesikommande höst 60		699: 75
Försälda arbeten inbringat		749: 20
Summa sumarum		1,724: 70

Directions beslut är att använda två tredjedelar till anskaffande af lokal, vedbrand m. m. utaf de medel som inom årets slut kan inflyta samt en tredjedel afsettas till räntebärande kapital.

Alla, som känna nödstelle (af Adels klassen i första rummet — emedan för dem icke finnes någon tillflyktsort)* torde hafva godheten anmäla sådana inom augusti månads slut. Då Direction vill granska, hvilka som kunna förtjena största deltagande. Tillförlitliga uppgifter böra noggrannt anskaffas.

Föreningens tillgångar medgifva ännu icke att utlofva mer än värdet af ett halft eller tredjedels rum efter rummets storlek jemte vedbrand och något biträde i uppässning. Om någon skulle vilja hafva ensamt rum och tillgång finns att betala helften, kan detta medgifvas. Vidare öfverenskomelser äro ännu icke treffade.

Herr Biskop Bring, som godhetsfullt åtagit sig att till Herren frambära vårt tack och lofl torde äfven för oss bedja om vishet att rätt använda hvad Herren tillåtit oss att få förvalta.

Stockholm den 21 maj 1863.

Charlotte von Schwerin."

* Detta förslag kom aldrig till utförande då redan bland de första 16 "fruntimren" endast fem voro af adelsklassen och dessa senare ha alltid varit ett fåtal.

SAMLINGSALEN VID SURBRUNNSGATAN

MOTTAGNINGSRUM

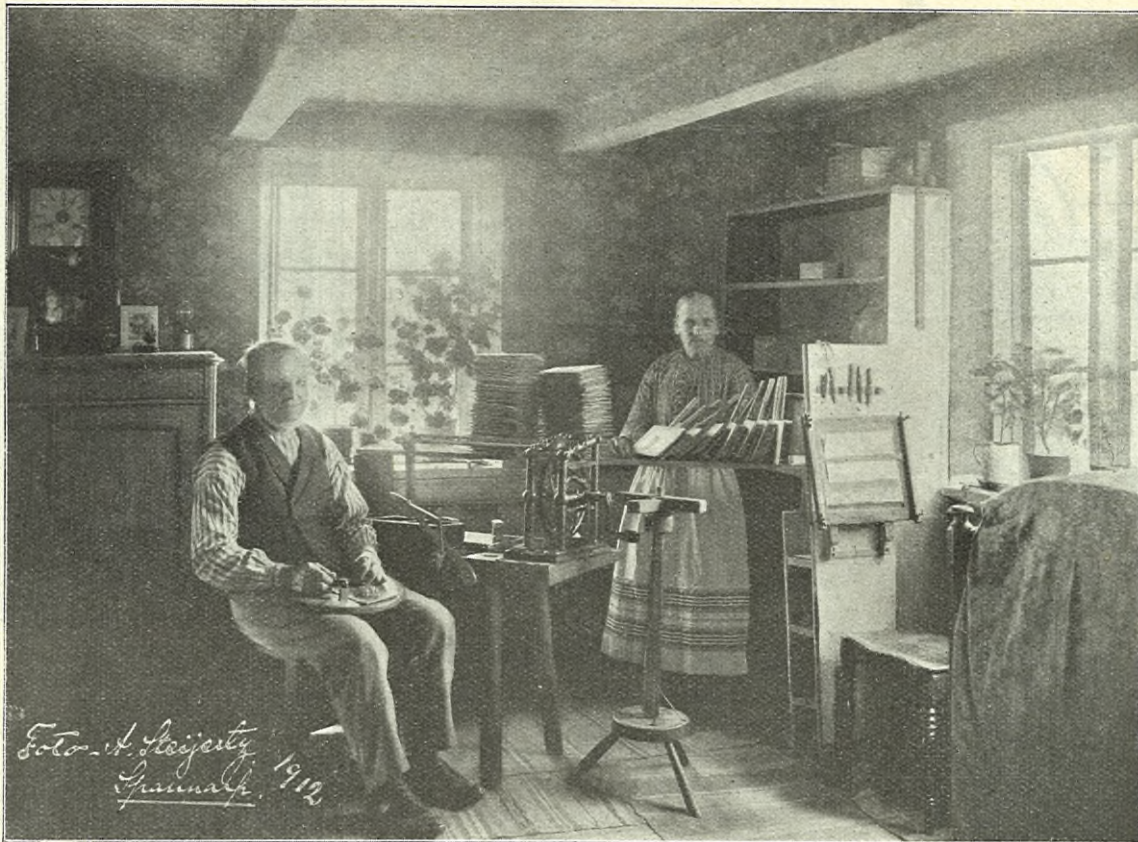
Klingar inte denna afslutning gammaldags trohjärtad och anar man inte bakom orden något af den tro, som kan försätta berg.

Således se vi, att verket framskrider med stora steg och redan hösten 1863 hade man kommit så långt, att en våning förhyrdes i huset n:r 7 Luntmakaregatan, där 16 fruntimmer fingo inflytta och bo två i hvarje rum, för hvilket hyran bestämdes till 50 kr. om året, då därtill äfven erhöles en famn ved.

Under nästföljande vinter anmodades protokollssekreteraren N. Arvidsson att uppgöra sällskapets stadgar. En direktion valdes, bestående af 12 damer, hvilka borde hvar sin månad hafva tillsyn öfver asylen, och af 4 herrar, däraf en sekreterare, en kassaförvaltare, en verkställande direktör för tillsyn af de yttre göromålen samt ett juridiskt biträde. Vidare utsågos under namn af deputation 30 damer att utanför direktionen representera sällskapet vid beslut angående decharge och afgörande af viktigare frågor.

Barnens glada gåfva till de gamla juldagen 1862 har haft välsignelse med sig. Senapskornet lades i jorden, och det har vuxit och blifvit ett träd, men trädet kan växa ännu större, så att ännu flera få bygga sina nästen på dess grenar.

MARTA EKHOFF.

A. Nilsson: Flickporträtt.

Arbetarnes konstutställning.

MÄNNISKANS SKÖNHETSTRÄNGTAN AR outsläcklig liksom hennes evighetshopp. Den rike likaväl som den fattige, den bildade och den obildade — alla bära inom sig ett stänk af den ideella lifssyn, som är all skönhets ursprung. Genom stigande upplysning har denna känsla i våra dagar fått mera förfinade värden, inriktat sig på mera bestämda mål.

Det finns här i hufvudstaden en sammanslutning af arbetare: murare, snickare, målare, sättnare o. s. v. som heter Arbetarnes konstförening och hvars medlemmar som vederkvickelse på lediga stunder syssla med konstnärlig alstring. Hvad de kunna åstadkomma synes af deras nu pågående utställning i Birger Jarlsgratan 20. Bland dessa till öfver ett hundratal uppgående tablour hittas man riktigt goda ting både på landskaps- och figurmålningens områden.

Några fullmogna resultat kan man ju ej begära, ty alla dessa blyga försökare i konstens rike ha nästan undantagslöst utbildat sig själfva, ledda endast af sin konstnärliga instinkt och lust att efterbilda. Men man ser i många fall ej blott den goda viljan, utan en omisskännlig talang att uppfatta och återge stämningen och färgen i

Skånes sista kardmakare.

UNGMÖN VID SLANDAN SATT — —. Konsten att spinna och väfva har uråldriga anor, hvilket folkvisan ofta låter oss förstå. Märkligt nog talas ingenstädes om, att man kardade, hvilken procedur ju emellertid är en alldeles nödvändig förutsättning för spinnandet och väfvandet. Troligt är, att denna syssla inte ansågs fullt så fin som att väfva eller spinna, hvadan nog inga prinsessor eller slottsjungfrur öfverhufvud sysslade därmed, utan öfverlämnades detta gröfre arbete åt den lägre bejörningen.

Nå ja. Väfnadskonsten är ju långt ifrån något mysterium för vår tids kvinnor heller, äfven om konsten att spinna nu säkerligen är betydligt mindre utbredd än den var under folkvisans dagar, efter numera den mesta tråden och garnet köpas färdiga. Spinnrocken blir allt mera sällsynt och med denna jämväl det enkla redskapet kardan. —

Apropos kardan, så torde det måhända intressera Iduns läsarinna att se bilden af Skånes numera ende och troligen äfven siste kardmakare. Ungefär en kvartsmil från Minka Ljungby stationssamhälle bor sedan några och fyrtio år tillbaka nu 75-åriga Olof Holmberg, som under hela denna tid, biträdd af sin hustru, bedrivit kardfyllverkning, ett yrke, hvori han uppnått stor skicklighet. I vida trakter af såväl Skåne som Halland och Småland ville man inte veta af andra än Holmbergs kardor.

Vi gjorde härom dagen ett besök hos den gamle kardmakaren, som ännu sysslar med sitt yrke. Både han och hans 70-åriga hustru äro krya och lifliga och i stugan är det ovanligt rent och snyggt med mycket blommor i fönstret. —

De gamla erinna sig ännu med ett visst vemod de gamla goda tiderna. För en 30 å 20 år tillbaka kunde man på en enda marknad ha en

bruttoinkomst af ett par, tre hundra kr. och däröfver. Ja, ända till för en 20 år sedan gick omsättningen någorlunda skapligt, under det man nu har svårt att göra af med de få dussin per år, man nu på gamla dagar kan hinna med.

Ett så enkelt redskap, som kardan är, tarfvas dock för dess framställande inte så lite arbete, och en hel serie olikartade småarbeten måste utföras, innan redskapet är fullt färdigt.

De små, fina ståltrådshakarna på kardan fästas på ett stycke fårskinn, som emellertid först efter hvarannat måste blötas, sträckas, klistras, klip-pas och torkas, innan det lämpar sig till "botten" för hakarna.

Anbringandet af dessa sistnämnda utgör ett synnerligen petigt arbete, som egentligen bäst lämpar sig för böjliga barnafingrar. Inte mindre än 2,000 par dylika fina ståltrådshakar åtgå till hvarje ordinär karda, och det torde därför knappt förefalla märkvärdigt, att äfven en van kardmakare inte kan medhinnna "sätta" mer än 5 å 6 kardor per dag, i synnerhet, om han därjämte skall kröka hakarna, hvilket måste ske par efter par med blotta fingrarna. Denna sistnämnda procedur är för resten en af de allra viktigaste, ty bli hakarna inte allesamman likformigt böjda, så blir hela redskapet tämligen förfeladt.

Innan "sättningen" kan verkställas, måste kardan "stickas", d. v. s. det preparerade skinnstycket förses med hål till ståltrådshakarna, och därvid gäller det tillse, att alla sticken anbringas lika snedt, ty äfven detta är af vikt för åstadkommande af ett fullgodt arbete. En van kardmakare brukar kunna "sticka" omkring ett dussin kardor om dagen.

Kardmakeriet är ett yrke, som, bedömdt efter nuvarande förhållanden, svårigen kan kallas lö-nande. En arbetsstyrka af fyra personer: två sättnare, en stickare och en som utför det öfriga arbetet, kan knappast medhinnna mer än 3 par färdiga kardor per dag; af de gröfsta kardorna, hvilka äfven användas för lin, något mera. För dessa senare betalas nu 2 kr. och 50 öre mera för ordinära s. k. ullkardor. Men så var ju också kardmakeriet ett yrke hvori familjens samtliga medlemmar kunde taga del, hvadan hela inkomsten således kom familjen till godo.

Yrket hör som sagt till dem, som snart kunna räknas till en gången tid, och det är knappast att förvänta, att Skånes ende kardmakare kommer att erhålla någon efterträdare.

—st—

A. Hammarström: Björklandskap.

ett landskap, karaktären i ett ansikte. Vi ha här albildat ett björklandskap af A. Hammarström, en nestor inom föreningen, hvars småtaflor och skisser äga en påfallande finhet i uttrycket och säkerhet i färgen och ett ej oafvet flickporträtt, pastell, af A. Nilsson.

IDUN • ÅR 1913 • IDUN

NÅGRA PRESSUTTALANDEN OM
IDUN:

DAGENS NYHETER

Tjugufem år måste ju i vårt land med dess för tidskrifter så karga jordmån anses som en anse- lig livslängd, men trots detta företer Idun i sitt nuvarande skick inga som helst spår af ålderdomssvaghet. Tvärtom har den aldrig förefallit mer lifskraftig och löfsterik än just nu!

SVENSKA DAGBLADET

Både under sin första och sin andre redak- törs ledning har Idun gått framåt och sträfvat att hålla en god nivå. Idun har sålunda både skäl och rätt att jublera.

STOCKHOLMS-TIDNINGEN

Den framgång hvarom Idun:s jubileum bär bud och vittne, är välförtjänt. Ty trots nära till hands liggande frestelser att för konkur- rensens skull tillgodose afven en mindre nog- räknad smak, ha tidningens ledande krafter konsekvent hållit fast vid ett litterärt och konstnärligt program, som under årens lopp kommit att omfatta ett alljämt rikare stoff.

NYA DAGLIGT ALLEHANDA

Idun har blifvit en aktuell, alltid vaken och pigg kulturtidning, där hvar och en af familjens medlemmar kan finna något för sig.

AFTONBLADET

För 25 år sedan grundade Frithiof Hellberg denna tidning för kvinnan och hemmet, hvil- ken som sådan i första planet sökt fylla — och fyllt — sin plats. Man kan taga för gifvet, att den nya tid, som nu ingår för Idun, på intet sätt skall blifva mindre lyckosam än hittills.

AFTON-TIDNINGEN

Det torde kunna betecknas som ett evenemang inom svensk tidningsvärld, att en veckotidning kunnat nå en så pass respektabel ålder. Men så är också Idun afgjordt den bäst redigerade af våra periodiska tidskrifter i fråga om såväl illustrationsmaterialet som texten.

"De svenska hemmens, de svenska kvinnornas förnämsta organ." **Hallandsposten.**

"För den svenska kvinnovärldens utveckling har Idun utan gensägelse varit en mäktig häfstång och tack vare samma utveckling har också Idun blifvit så stark som den nu är." **Norrlandsposten.**

"Intar en hög ståndpunkt och är af stort intresse för en och hvar, kvinna eller man." **Blekinge läns Tidning.**

"Vi vilja af hjärtat lyckönska kvinnornas i Sve- rige speciella organ till ett fortsatt framgångs- rikt arbete i fosterlandets tjänst." **Smålandsposten.**

ILAND DE TALRIKA UTTRYCK för erkännande och sympati, som med anledning af Iduns i dessa dagar fyllda 25 år från alla håll strömmat oss till mötes, och ur hvilka vi här invid tillåtit oss göra en liten ax- plockning i pressens spalter, märkes följande

uttalande af Doktor Sven Hedin,

vår ryktbare och uppburne forskningsresande och varme fosterlandsvän. "Iduns silfverbröl- lopsår" — skrifer d:r Hedin — "det klingar som en paradox! Och dock är jag öfvertygad, att Eder Idun äfven på sin guldrölopsdag alljämt skall vara lika ungdomsfrisk och lifs- kraftig som nu, och, oberoende af årens tal, ständigt komma, än med friska vindar ifrån fjällen, än med varma vindar ifrån våren, in i de hundratusen hem, där hon redan så länge varit en välkommen och trogen gäst... Jag vill icke saknas bland de otaliga, som i dessa dagar sända Er en hjärtlig hälsning och tacka Eder för all den njutning och glädje, Idun skänkt oss under de flydda 25 åren."

Ett omdöme som detta och liknande från så många högt skattade och omdömesgilla sven- ska kvinnor och män måste naturligtvis kännas som en dyrbar uppmuntran, för hvilken vi af hjärtat tacka. Men det innebär lika mycket en förpliktelse, som vi icke mindre lifligt känna, en förpliktelse att gå vidare på de goda tradi- tionernas väg och genom alljämt nya förbättringar försvara den hedersplats, vi varit nog lyckliga att vinna i svenska läsares bevägenhet.

Det är också med de allvarligaste föresatser i denna riktning vi nu gå att inleda vårt andra kvartsekel, i det vi inbjuda till prenumeration på 26:e årgången af Idun, illustrerad tidning för kvinnan och hemmet. Iduns program i dess hufvuddrag torde redan vara så allmänt bekant, att något vidlyftigt ordande om detsamma bör kunna anses skäligen öfverflödigt. Vare nog sagdt, att vi allt fortfarande skola ställa som vår främsta uppgift att på alla områden häfda kvinnornas och hemmens intressen, på samma gång vi genom våra enastående förbindelser med landets förnämsta litterära och konstnärliga krafter våga utlofva ett innehåll af den bästa estetiska halt. Bland de speciella nyhe- terna för det kommande året vilja vi emellertid i första rummet omnämna den artikelserie

"Svenskt Kyrkolif"

för hvilken vi med anledning af det allt- mera lifaktiga intresset för den svenska folkkyrkan och dess sunda utveckling haft förmånen vinna medverkan från ett antal framstående kyrkomän. Bland författare, som redan utlofvat bidrag till denna serie, kunna vi nämna namn sådana som biskop O. Berg- qvist, professorerna Hjalmar Holmquist och Einar Billing, missionsdirektör A. Ihrmark, hof- predikanterna J. Norrby och Cl. Ahfeldt, teol. d:r S. A. Friés, kyrkoherdarne Oskar Hedberg och Herman Palm, regementspastor G. Malm- berg, kapellpredikanten C. S. Lindblad, pasto- rerna B. Aurelius, A. Holmbäck och J. B. Me- lander. Helt visst komma också dessa utta- landen inom ett af de viktigaste bland lifsområden att mottagas med den allra största uppmärksamhet och intresse.

En annan nyhet, som förtjänar framhållas, är det aftal vi träffat med den kände författaren hr Sigge Almén, som sedan flera år såsom möbelarkitekt ägnat studier och intresse åt in- teriörens konst, att en gång i månaden behandla hithörande ämnen i en serie rikt illustrerade uppsatser under den gemensamma rubriken

"Våra Hem."

I allt vidare utsträckning ägna vår tids män- niskor eftertanke och kärleksfull omsorg åt utformandet af sina hem. Man vill icke längre utan pröfning hålla till godo med former, som en gång danats för annat skick och bruk än vårt. Man vill i sitt hem se ett troget och klart uttryck för nutidslivets vanor och behof, ja, såvidt möjligt för sin egen personlighet. Det är en betydelsefull sträfvan, denna, ett kultur- behof i bredare och innerligare kontakt med det dagliga lifvet än kanske något annat, och därför har också Idun beslutit att i sin nya år- gång ägna densamma en alldeles särskild upp- märksamhet.

Idun utgår för öfrigt under år 1913 allt fort- farande hvarje vecka i ett stort 16-sidigt, fint illustrerat hufvudnummer samt en 16-sidig bokbilaga: Iduns Romanbibliotek, som en gång i månaden ersättes af Iduns Hjälpreda för hem- met, den senare redigerad af den kända för- fattarinnan af Iduns Kokbok fru Elisabeth Öst- man-Sundstrand, hvilken äfven fortfarande ut- arbetar Köksalmanackans matsedlar för hvarje dag året om. Dessutom medföljer hvarje vecka ett B-n:r, hvars textafdelning alter- nerande innehåller en rikhaltig Mode- och Handarbetsafdelning — till hjälp för hemmen på toiletfrågans viktiga område — och vår omtyckta Ungdomsafdelning, hvilken bjuder på en god, frisk och underhållande läsning för gossar och flickor i åldern 10—15 år, samt dessutom i hvarje n:r Iduns Tidsfördrifsafdel- ning, där som hittills hvarje vecka utdelas 2:ne värdefulla pris.

En förmån, som kommer alla Iduns fasta pre- numeranter gratis tillhanda, är dessutom att nämna i Iduns Julnummer, hvilket sedan länge räknas som en af de innehålls- och värderi- kaste af samtliga skandinaviska julpublikationer.

Romanbiblioteket på nyåret inledes med den populäre författaren Ernst Lundquists gri- pande och dramatiskt liffulla äktenskapsroman

"Gunnar"

hvilken, som bekant, jämte Ester Nennes "Det nya ansikte" erhöll 1:a pris vid Iduns senaste stora romanpristäfling. Därefter följer Aivva Uppströms likaledes prisbelönade roman "Nya Sverige", en färgrik och spännande skildring från de första svenska kolonisternas lif i "Den nya världen".

De fullständiga prenumerationsavgifterna för Iduns olika upplagor 1913 ställa sig sålunda:

1/1 1/2 1/4
IDUN, vanliga upplagan kr. 6: 50 3: 50 1: 75
" praktupplagan . . . 8: — 4: 25 2: 25

Allt med postbefordringsavgiften inberäknad. Lösnummerpris blir, med undantag för jul- numret, som förut 12 öre.

JOHAN NORDLING
Hufvudredaktör och utgifvare.

Wettergren's
KAPPOR
&
KOSTYMER

BÄSTA SNITT.
OMSÖRGSFULLASTE ARBETE.
ERHÅLLAS I DE FLESTA
KAPPAFFÄRER I RIKET.

OFVANSTÅENDE FABRIKAT
finnas i rikhaltigaste sortiment till billigaste priser
hos
A.-B. Nordiska Kompaniet, Stureplan.

Patent. **Hafregryn** och
Hafremjöl

Gyllenhammar

Hvarje husmoder bör i sitt eget intresse alltid begära **GYLLENHAMMARS patenterade Hafregryn o. Hafremjöl**, som fås öfverallt i 1/2- och 1/4-kilos paketer.

KÖKSALMANACK

Redigerad af
ELISABETH ÖSTMAN-SUNDSTRAND.
Inneh. af Elisabeth Östmans Husmoderskurs i Stockholm.

FÖRSLAG TILL MATORDNING FÖR VECKAN 29 DEC. 1912—4 JAN. 1913.

SONDAG. Frukost: Smörgåsbord; panerade ägg med tomatås; mjölk; kaffe eller te. Middag: Falsk sköldpaddssoppa med hårdkokta äggulor; färserad gädda med champinjonsås; lammkotletter à la Nelson; blanchmanger med mandel.

MÅNDAG. Frukost: Smörgåsbord; bräckorff med äggstufning i form; mjölk; kaffe eller te. Middag: Kall skinka med ärter och potatispudding; Eskilstunasoppa med skorpor.

TISDAG. (Nyårsafton.) Frukost: Smörgåsbord; kalfkotlett i kastrull; mjölk; kaffe eller te. Middag: Lutfisk med potatis och grönsaker; risgrynsgröt med mjölk; smörbakelser.

ONSDAG. (Nyårsdagen.) Frukost: Smörgåsbord; biff à la Lindström med stekt potatis; mjölk; kaffe eller te med saffransbröd. Middag: Klar buljong med pastej; färserade filéer af sjötunga med hollandaise och potatis; »pragerskinka» med legymer; fyllda mandelformar.

TORSDAG. Frukost: Smörgåsbord; kall skinka med potatisbullar; mjölk;

kaffe eller te. Middag: Lutfiskpudding med smält smör; vinsoppa med skorpor.

FREDAG. Frukost: Smörgåsbord; stekt blodpudding med smält smör och lingon; mjölk; kaffe eller te. Middag: Kokt lammbringa med kaprissås och potatis; rismjölspudding.

LÖRDAG. Frukost: Smörgåsbord; hafregrynsgröt med mjölk; strömmingslundror med potatis; mjölk; kaffe eller te. Middag: Bruna böror med fläsk; soppa på aprikoser.

RECEPT:

Panerade ägg med tomatås (f. 6 pers.). 6 helförlorade ägg. Till panering: 2 äggvitor, 2 kkp. stötta skorpor.

Till kokning: 1/2 kg. flottyr, 1 ark gräppapper.

Tomatsås: 4 stora röda tomater, 4 dcl. buljong, 1 msk. smör (20 gr.), 3 msk. mjöl (30 gr.), 1 dcl. gräddesalt, cayenne.

Krutong: 6 skivfor hvetebröd, 2 msk. smör (40 gr.).

Beredning: Äggen doppas i de med 1 msk. kallt vatten lätt uppslagna äggvitorna, rullas i stötta skorpor och få ligga 1 tim. på kallt ställe.

Tomaternas sköljas, rensas, skäras i bitar och kokas mjuka i buljongen, hvarefter de passeras. Smör och mjöl fräsas 2 min., tomatpurén och grädden tillsätts och säsen får koka 5 min. samt afsmakas med kryddorna.

Äggen kokas gulbruna i het flottyr. Brödkrifvorna, som böra vara 2 cm. tjocka, skäras aflånga, urhållas, stekas gulbruna i smöret och upplägges på varmt fat. Äggen läggas på krutongen och tomatsåsen hålles rundt omkring.

Garneras med persilja och serveras som frukosträtt.

Falsk sköldpaddssoppa (f. 12 pers.). 1 kalvhufvud, 2 1/2 lit. vatten, 1 msk. salt, 6 hvitpepparkorn, 4 msk. smör (80 gr.), 1 skifva rökt fläsk (20 gr.), 2 rödlökar, 3 morötter, 1 purjolök, 1/2 selleri, 1 msk. tomatpuré, 6 msk. mjöl (60 gr.), 2 lit. brun buljong, sockersoja, salt, cayenne, 1 dcl. mader.

Beredning: Kalvhufvudet skall vara skållat och rakadt och huden ej afsklaktad. Det klyfves, lungan, hjärnan (användes till kroketter och stufning) och ögonen tagas bort, hufvudet

Färserad gädda (f. 6 pers.). 1 gädda på 1 1/2 kg., 2 tsk. salt (10 gr.). Till färsen: 150 gr. skrapadt fiskkött, 70 gr. smör, 1 ägg, 1 msk. mjöl (10 gr.), 1 1/2 dcl. gräddesalt, 1 tsk. salt (5 gr.), 1/2 tsk. socker, litet hvitpeppar.

Till panering och stekning: 1/2 ägg, 2 msk. stötta skorpor, 3 msk. smör (60 gr.), 3 dcl. fiskbuljong.

Beredning: Gäddan rensas helst dagen innan den skall användas. Den fjällas, uttages, sköljes mycket väl, torkas med en fiskhandduk, gnidas in och utvändigt med saltet och får hänga på svalt ställe till följande dag. Då utskäres ryggen med en hvass knif, men hufvud och stjärt få sitta kvar. (På benet kokas buljong att späda fisken med.) Af fiskköttet skrapas 150 gr., hvarvid alla småben noga borttagas, och färsen beredes på vanligt sätt, men äggvitan får ej vispas till skum utan blandas med gulan i grädden. — Gäddan fylls med färsen till 3/4, hvarefter buken hopsyms med blesyrsm. Fisken penslas med det uppvispade ägget, beströms med stötta skorpor, lägges i en lång panna, smord med hälften af smöret, och resten af smöret lägges i flockar ofvanpå gäddan. Den stekes i god ugnsvärme omkring 1/2 tim., spådes med fiskbuljongen och öfveröses ofta, lägges upp på varmt fat, träden borttagas och fisken garneras med persilja, kraftstjärtar eller frästa champinjoner och serveras med kraft- eller champinjonsås.

Blanch-manger med mandel (f. 6 pers.). 95 gr. sötmandel, 3 bittermandlar, 3 dcl. mjölk, 4 dcl. tjock gräddesalt, 125 gr. socker, skal och saft af 1 apelsin eller litet apelsinensens, 6 blad gelatin, 1 dcl. varmt vatten.

Beredning: Mandeln skällas, torkas i ugn, drives genom kvarn och stötes väl med litet af mjölken i stenmortel. Den stötta mandeln, mjölken, grädden, sockret och det finrifna apelsinskalet samt apelsinensaften blandas i en blanskurad kastrull. Gelatinet sköljes i kallt vatten, klippes i bitar, upplöses i det varma vattnet och tillsätts. Blandningen får koka upp under vispning, vrides genom muslin, fylls i vattensköld och sockerbeströdd form och får stelna på is. Formens botten kan med fördel garneras med rödt vingelé. I stället för mandel kan citron, kaffe, nötter o. d. användas.

Biff à la Lindström (f. 6 pers.). 3 potatisar, 2 rödbeter, 2 rödlökar, 6 hg. benfritt oxkött, 1 dcl. tjock gräddesalt, 6 äggulor, 1 msk. fint hackad kapriss, 1 liten msk. salt, 1/2 tsk. hvitpeppar.

Till stekning: 4 msk. smör (80 gr.), 1 dcl. kokande buljong.

Beredning: Potatisen kokas, får kallna och skäres i fina tärningar. Rödbeterna kokas och skäras i fina tärningar; löken skalas, förvälles och hackas fint. Köttet torkas med en duk, urvriden i hett vatten, skäres i bitar och drives 4 gånger genom köttkvarn, hvarefter det blandas med äggulorna, potatisen, rödbeterna, löken och kryddorna. Af denna massa formas runda, omkr. 1 1/2 cm. tjocka biffar. En stekpanna upphettas långsamt, tills den blir rykande het, smöret brynes däri, biffarna läggas i och få steka omkr. 2 min. på hvarje sida. Biffarna upplägges på varmt serveringsfat, pannan vispas ur med buljongen och säsen hålles öfver biffarna. De serveras med stekt potatis som frukosträtt.

Färserade filéer af sjötunga (f. 12—15 pers.). 3 sjötungor på omkring 5 hg. st., 1 msk. salt (15 gr.). Fiskfärs: 1/2 hg. gädda = 210 gr. skrapadt fiskkött, 125 gr. godt smör, 15 gr. mjöl, 2 dcl. gräddesalt, 1 ägg, 1 äggula, 2 tsk. salt (10 gr.), 1 tsk. socker (5 gr.), 1/4 tsk. hvitpeppar.

Till garnering: 4 tryffel eller 48 räkstjärtar.

Till kokning: 1 1/2 msk. smör (30 gr.), fiskbuljong.

Beredning: Sjötungorna urtagas, sköljas väl och torkas; fenorna klipplas bort. En djup skära skäres med en spetsig knif längs efter ryggen på båda sidor och filéerna skäras försiktigt från benet, så att de ej gå sönder. De lägges med skinnsidan mot en skärbräda och köttet skäres från skinnet. Gälarna klipplas bort och hufvudet, benet och det hvita skinnet sköljas väl och härpå kokas buljong. Filéerna klappas ut med fuktad köttklubba, ingnidas med saltet och få

sköljes och får ligga i rikligt med kallt vatten omkr. 12 tim., så att blodet drages ur. Det rensas och blancheras 10 min. (se nr 47), sättes på i det kalla vattnet, tillsatt med vattnet, skummas noga och får koka med pepparn, tills köttet lossnar från benen. Hufvudet tages då upp, köttet skäres löst, lägges på flatt fat under lindrig press, spadet silas och skummas. Fläskskifvan och de ansade, sönderskurna rotsakerna brynas väl i 2 msk. af smöret. Spadet och tomatpurén tillsätts och alltsammans får koka omkr. 2 tim. Spadet silas och skummas ånyo, mätes och bör utgöra 1 lit. Resten af smöret fräses med mjölet 2 min., spadet och buljongen spådas på, det i små, jämna bitar skurna köttet lägges i och soppan får koka under rörning 5 min. Den färgas med sockersoja (2 tsk. brynt socker, 2 msk. hett vatten), afsmakas med kryddorna samt vinet och serveras med hårdkokta äggulor och fiskqueneller.

Färserad gädda (f. 6 pers.). 1 gädda på 1 1/2 kg., 2 tsk. salt (10 gr.). Till färsen: 150 gr. skrapadt fiskkött, 70 gr. smör, 1 ägg, 1 msk. mjöl (10 gr.), 1 1/2 dcl. gräddesalt, 1 tsk. salt (5 gr.), 1/2 tsk. socker, litet hvitpeppar.

Till panering och stekning: 1/2 ägg, 2 msk. stötta skorpor, 3 msk. smör (60 gr.), 3 dcl. fiskbuljong.

Beredning: Gäddan rensas helst dagen innan den skall användas. Den fjällas, uttages, sköljes mycket väl, torkas med en fiskhandduk, gnidas in och utvändigt med saltet och får hänga på svalt ställe till följande dag. Då utskäres ryggen med en hvass knif, men hufvud och stjärt få sitta kvar. (På benet kokas buljong att späda fisken med.) Af fiskköttet skrapas 150 gr., hvarvid alla småben noga borttagas, och färsen beredes på vanligt sätt, men äggvitan får ej vispas till skum utan blandas med gulan i grädden. — Gäddan fylls med färsen till 3/4, hvarefter buken hopsyms med blesyrsm. Fisken penslas med det uppvispade ägget, beströms med stötta skorpor, lägges i en lång panna, smord med hälften af smöret, och resten af smöret lägges i flockar ofvanpå gäddan. Den stekes i god ugnsvärme omkring 1/2 tim., spådes med fiskbuljongen och öfveröses ofta, lägges upp på varmt fat, träden borttagas och fisken garneras med persilja, kraftstjärtar eller frästa champinjoner och serveras med kraft- eller champinjonsås.

Blanch-manger med mandel (f. 6 pers.). 95 gr. sötmandel, 3 bittermandlar, 3 dcl. mjölk, 4 dcl. tjock gräddesalt, 125 gr. socker, skal och saft af 1 apelsin eller litet apelsinensens, 6 blad gelatin, 1 dcl. varmt vatten.

Beredning: Mandeln skällas, torkas i ugn, drives genom kvarn och stötes väl med litet af mjölken i stenmortel. Den stötta mandeln, mjölken, grädden, sockret och det finrifna apelsinskalet samt apelsinensaften blandas i en blanskurad kastrull. Gelatinet sköljes i kallt vatten, klippes i bitar, upplöses i det varma vattnet och tillsätts. Blandningen får koka upp under vispning, vrides genom muslin, fylls i vattensköld och sockerbeströdd form och får stelna på is. Formens botten kan med fördel garneras med rödt vingelé. I stället för mandel kan citron, kaffe, nötter o. d. användas.

Biff à la Lindström (f. 6 pers.). 3 potatisar, 2 rödbeter, 2 rödlökar, 6 hg. benfritt oxkött, 1 dcl. tjock gräddesalt, 6 äggulor, 1 msk. fint hackad kapriss, 1 liten msk. salt, 1/2 tsk. hvitpeppar.

Till stekning: 4 msk. smör (80 gr.), 1 dcl. kokande buljong.

Beredning: Potatisen kokas, får kallna och skäres i fina tärningar. Rödbeterna kokas och skäras i fina tärningar; löken skalas, förvälles och hackas fint. Köttet torkas med en duk, urvriden i hett vatten, skäres i bitar och drives 4 gånger genom köttkvarn, hvarefter det blandas med äggulorna, potatisen, rödbeterna, löken och kryddorna. Af denna massa formas runda, omkr. 1 1/2 cm. tjocka biffar. En stekpanna upphettas långsamt, tills den blir rykande het, smöret brynes däri, biffarna läggas i och få steka omkr. 2 min. på hvarje sida. Biffarna upplägges på varmt serveringsfat, pannan vispas ur med buljongen och säsen hålles öfver biffarna. De serveras med stekt potatis som frukosträtt.

Färserade filéer af sjötunga (f. 12—15 pers.). 3 sjötungor på omkring 5 hg. st., 1 msk. salt (15 gr.). Fiskfärs: 1/2 hg. gädda = 210 gr. skrapadt fiskkött, 125 gr. godt smör, 15 gr. mjöl, 2 dcl. gräddesalt, 1 ägg, 1 äggula, 2 tsk. salt (10 gr.), 1 tsk. socker (5 gr.), 1/4 tsk. hvitpeppar.

Till garnering: 4 tryffel eller 48 räkstjärtar.

Till kokning: 1 1/2 msk. smör (30 gr.), fiskbuljong.

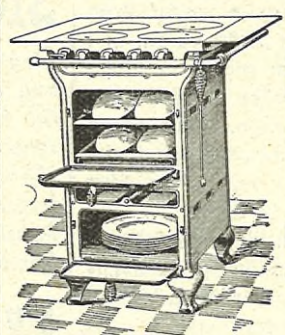
Beredning: Sjötungorna urtagas, sköljas väl och torkas; fenorna klipplas bort. En djup skära skäres med en spetsig knif längs efter ryggen på båda sidor och filéerna skäras försiktigt från benet, så att de ej gå sönder. De lägges med skinnsidan mot en skärbräda och köttet skäres från skinnet. Gälarna klipplas bort och hufvudet, benet och det hvita skinnet sköljas väl och härpå kokas buljong. Filéerna klappas ut med fuktad köttklubba, ingnidas med saltet och få

Idun

ärade prenumeranter

erinras värdsamt om nödvändigheten af att ofördröjligen förnya prenumerationen för att utan afbrott erhålla tidningen på det nya året.

Prenumeration kan verkställas hos närmaste postanstalt, boklåda eller någon af Iduns kommissionärer.

HUSMÖDRAR!
ANVÄND GAS SOM BRÄNSLE
TY
GAS ÄR BILLIGARE ÄN VED.
GASSPISLAR VISAS OCH
DEMONSTRERAS Å
GASVERKETS UTSTÄLLNING,
Sthlmstel. 60 32. KUNGSGAT. 54 (F. D. 14). Rikstel. 28 93.

BAST AR

**EKSTROMS
JÄSTMJÖL**
ÖREBRO KEM-TEKN-FABRIK

**A. C. SVENSSONS
KNÄCKEBRÖDSBAGERI
GÖTEBORG**

Äkta Göteborgs-Knäckebröd.
Hygienkontrollant:
Dr G. Hjort af Ornäs.
Tel.: 11 & 929.

Jeniths Väst Margarin

**Fyrtornets
KAVIAR**
Årets Inläggning utkommen och utmärker sig för sin friska, aptitretande smak.
Se noga till att Ni får af märket "Fyrtornet".
Erkändt högsta kvalitét inom hela konservindustrien.

Schweizer Siden
tullfritt till bostaden

Begär prof på våra nyheter i svart, hvitt och kulört: Taffetas, Changeants, Façonnés, Crêpe de Chine, Duchesse, Ecossais, Eolienne, Mousseline, 120 cm. bredt, från 95 öre metern. Sammet och Plysch till klädningar och blusar o. s. v. såväl som blusar och rober med äkta Schweizer-broderier i batist, ylle, lärft och siden. Vi sälja endast garanteradt solida sidentyger direkt till privatpersoner portofritt och redan förtulladt till bostaden.

Schweizer & Co., Luzern S 4 (Schweiz)
Sidentygs-Export. — Kungl. Hofl.

Albert och Marie
rekommenderas.
AKTIEBOLAGET ÖREBRO KEXFABRIK.
(Kungl. Hofleverantör).

TIDAHOLMS FANTASIMÖBLER

Rikhaltiga variationer. Begär pris. Tidaholms Bruk, Tidaholm. Kungl. Hofleverantör. Försäljningsmagasin: Mästersamuelsgatan 38, STOCKHOLM.

Annonsera i Idun!

Sejon Dantar och Strumpor.

PRIMA KVALITÉ! BÄSTA UTFÖRANDE!

INREG. VARUMÄRKE

HVARJE PAR STÄMPLADT
MED OFVANSTÄENDE VARUMÄRKE

FINNAS I ALLA VÄLSORTERADE
SYBEHÖRS - MANUFAKTUR- & KORTVARUAFÄRER.

ligga på hvarandra ett par timmar. Fiskfärsen beredes på vanligt sätt. Filéerna torkas ånyo, hvarje filé skäres mitt itu och bitarna putsas af, så att de blifva aflångt runda, eller ock skäras de päronformiga. De betäckas med ett 1 1/2 cm. tjockt lager fiskfärs, som strykes jämnt med en sked, doppad i ljumt vatten, och penslas öfver med lätt uppslagen ägghvita. Färsen garneras med tryffel, skuren i vackra figurer, eller med räkstjartar eller ock med båda delarna. En långpanna skuras ren (så att den ej svärtar) och smörjes med det kalla smöret, filéerna läggas i och så mycket fiskbuljong (kokt på hufvud, ben och skinn) spädas på, att det står upp till färsens nedre kant, ett lock eller en plåt lägges öfver, pannan sättes in i ordinar ugnsvärme och filéerna få koka 15-20 min. Pröfvas med vispsticka om de äro färdiga. Läggas upp med hälslef på varmt fat, garneras med persilja och serveras med hollandaise, kräft- eller hummersås samt små kokta potatisar.

svålen på och skäres för vid bordet. Till skinkan serveras rödkål eller andra grönsaker samt potatis.

Mandelformar (omkr. 40 st.), 210 gr. smör, 210 gr. florsocker, 75 gr. sötmandel, 10 gr. bittermandel, 2 äggulor, 210 gr. mjöl.

Beredning: Smöret tvättas och röres med sockret, tills det är hvitt och pösigt, då tillsätts den skällade och malda mandeln samt mjölet, och degen arbetas, tills den blir jämn och smidig. Den får därefter stå på kall plats omkr. 2 tim. Degen rullas ut till en smal bulla, som skäres i bitar, med hvilka små krusiga bakelseformar invändigt beklädas. Formarna ställas på plåt och bakelserna gräddas i ej för varm ugn, tills de äro vackert gulbruna på båda sidor. De tagas ut, stjälpas genast upp och få kallna på de upp- och nedvända formarna. Serveras med sylt eller till kaffe eller te. — Bakelserna kunna fyllas med äppelmos eller urkärnade säsiri plummonkompott, som spritsas öfver med marängmassa, öfversockras och få stå i svag ugnsvärme, tills marängen har ljusgul färg, eller ock garneras bakelserna med vispad gräde.

Lutfiskpudding (f. 6 pers.), 80 gr. smör, 2 dcl. finstötta skorpor, 1/2 lit. finhackad kokt lutfisk (rester), 4 ägg, 1/2 lit. gräddmjölk, salt, socker, hvitpeppar.

Till formen: 1/2 msk. smör (10 gr.), 2 msk. stötta skorpor. Beredning: Smöret skiras och blandas med de stötta skorpor. Lutfisken tillsättes jämte de väl vispade äggen. Mjölkens kokas upp och slås het på massan, som därefter omröres väl. Den afsmakas med kryddorna, hälls i en smord och brödbeströdd pajform och gräddas i ugn, tills den fått en vacker, gulbrun färg eller omkr. 40 min. Serveras med skiradt smör och små kokta potatisar.

Pragerskinka (f. 18 pers.). 1 lätt rökt skinka på omkr. 5 kg., 2 buteljer rhenskt vin, vatten.

Beredning: Skinkan får ligga i rikligt med kylslaget vatten 1 dygn, svålen borstas därefter väl med mjuk borste, och skinkan torkas med en duk. Den lägges i en kittel, som ej får vara vidare, än att skinkan nått och jämnt rymmes, vinet och så mycket vatten spädas på, att det står jämnt med köttet. Skinkan hackas därefter på vanligt sätt, lägges i ett djupt fat, spadet hälls öfver och skinkan får kallna däri. Serveras med

FORTJUSNING
hos alla väcker vår omväntande
läckra assortment af Kontinentens
senaste nyheter i

SIDEN.
Besök vår utställning eller tillskrif
oss så sända vi fränko och

GRATIS
vår stora profilkollektion af de mest
utvalda, eleganta mönsterna!

BRUNKEBERGS MANUFAKTURMAGASIN
BRUNKEBERGSTOR 24. STOCKHOLM.
Allm. Tel. 5890 Riks Tel. 735

Starkt aptitgivande,
gifver Vasens (f. d. Nordstjernans) »Ferrol» de bästa resultat vid blödbrist och allmän svaghet. »Ferrol» är ett Järncaseinpeptonat som med lätthet upptages i blodet. På alla apotek till 2 kr. fl.

Elisabeth Östmans Husmoderskurs

— praktisk och teoretisk undervisning i hushålls ekonomi —
börjar sin 23:e termin den 23 januari 1913. Till följd af föregående års stora antal elever har anordnats parallellundervisning i den med 2 modern inredda kök försedda nya, tidsenliga lokalen Klarabergsgatan 40. Prospekt erhålles och anmälningar mottagas af

ELISABETH ÖSTMAN-SUNDSTRAND,
Riks 2085. Klarabergsgatan 40, 5 tr., hiss, Stockholm. Allm. 9302.

Sydsvenska Kredit Aktiebolagets

ställning den 30 november 1912.

Tillgångar:	Skulder:		
Kassabehållning	1,774,785:10	Aktiekapital	15,000,000:—
Obligationer	8,644,410:—	Reservfond	4,700,000:—
Fastigheter o. Inventarier	4,931,259:14	Dispositionsfond	200,000:—
Reverser med hypotek af diverse	51,839,348:95	Pensionsfond	141,910:53
Växlar	30,384,495:13	Depositions- & Kapitalr.	53,908,575:34
Kreditiv o. Kontokurant-räkningar	15,362,224:62	Sparkasseräkning	22,878,975:77
Hos inhemska banker	411,185:72	Upp- & Afskrifnings- o. Kontokuranträkn.	9,534,148:28
» utländska banker	554,911:99	Postremissväxelräkn.	1,221,409:17
A andra räkningar	2,931,091:45	Till inhemska banker	1,667,398:98
		» utländska banker	775,839:84
		A andra räkningar	6,805,454:19

Kronor 116,833,712:10 Kronor 116,833,712:10

på hafvet. I hans sällskap voro 30 personer, 15 kristna och 15 hedningar. I ett nu uppstod en så häftig storm, att skepparen förklarade att alla skulle gå under, om ej 15 af sällskapet kastades öfver bord. S:t Peter ville helst rädda de kristna och sade till skepparen: »Jag skall ställa upp alla 30 i en ring, och så får du taga ut hvar nionde och hålla på därmed, tills skutan blir lättad på 15 man.»

S:t Peter visade sig nu vara en lika god räknemästare som kristen. Han ordnade de 30 så, att endast hedningarne blefvo utplockade och kastade öfver bord.

Hur skulle de ställas upp? Lösning insändes, undertecknad med namn och adress, till Red. af Idun senast den 12 januari 1913. Å kuvertet, som skall vara försedt med Svenska Nationalföreningens mot tuberkulos välgörenhetsmärke, bör an gifvas priståfling nr 52.

De två första rätta lösningar, som vid den därefter verkställda granskningen påträffas, erhålla följande pris: 1:sta pris: en försilfrad bägare eller ock så böcker — fritt val — till ett värde af 10 kronor. 2:dra pris: böcker till ett belopp af 5 kronor.

LÖSNING TILL PRISTÅFLING N:R 48.

Vid den företagna granskningen af de insända lösningarna ha de två först påträffade rätta lösningarna lämnats af följande personer, hvilka alltså

ALLA SNALLA BARN

VÄLSMÅKADDE NARRAFÄRDE

THULE

FÅ MORGON OCH AFTON

THULE-CACAO

erhålla de utfästa prisen. Första priset: Hr Styrbjörn v. Stedingk, Djursholm. Andra priset: Fröken B. v. Zweigbergk, Hudiksvall.

TIDSFÖRDRIF.
29 INKAPSLADE GEOGRAFISKA NAMN.

Det lilla skall man ej försmå! Land skall med lag byggas! I en stad kan man få hus till billigt pris. Haf vett och godt mod, er plan skall lyckas väl. I mars hörs lärkan ofta! Ida ber genast om andra böcker att läsa. Laga då att hon får en bra bok. Har du tid, annars skall jag lämna in den till henne? Hvert skola Holmbergs resa, har Anna hört det? Natten till i går var mycket kall, sjön frös, så isarna bära snart. Jag kommer om fjorton dagar till er. Han gör ofta bergvandringar, men i ensamheten trifs han bäst. Ett innehållsrikt bref är alltid roligt att få! Bor du på samma ställe i den trefliga villan? Hur inreder du den? Köp ingen gammal möbel, utan bättre varor nästa gång.

LOGOGRYF.

I hus man förstår sig att skicka Man bjuder mig alltid på bricka. Men eljest i handen man ock kan mig sticka Och härmed helt nådigt blott nicka. På mig så belåtet ses mången ju blicka, Båd' gammal och ung, både gosse och flicka, Och nog du det vet, det aldrig kan klicka.

Om du ej ordet har gissat redan. Så skall en vink jag dig ge härnedan. Hvad i ett ärtland du säkrast finner, Och hvad för solen så lätt försvinner. Hvad kan ett verktyg så lätt förstöra? Hvad brukar alltid till segel höra? En orsak ofta till sorg och pina. At hvilken säkert man brukar flina. Till hvilken helst du din lit bör sätta. Och hvad som ständigt din kropp kan mätta.

Uti en lumpbod en vara fin. På hvad man önskar en vacker min. Så ha vi husdjur — ja, hela tre. Fast femininum, om jag får be. Bland fiskars tal kan det räknas två. Den ena blank och den andra grå. Hvad du i natten med längtan söker.

Stockholms-Tidningen,
Sveriges främsta annonsorgan för affärsmän och em-
:: :: skilda :: ::

Nationell.
Självständig.
Frisinnad.
Demokratisk.

Stockholms-Tidningen,
Sveriges snabbaste, bäst underrättade
:: nyhetstidning ::

Hvarje dag
rikt
illustrerad.

Stockholms-Tidningen.

OBS!
"Jordbrukets spalt!"
I landsorts-upplagorna

Det nya årets första följetong: En spännande svensk herrgårds- och äventyrsroman av **K. G. Ossian-Nilsson.**

Skandinaviens inom alla klasser mest spridda dagblad

Egna telegram-korrespondenter i London, Berlin, Paris, Petersburg, Helsingfors, Köpenhamn och Kristiania.

Prenumerationspris å huvudstadsuppl.:
i Stockholm: i landsorten:
Helt år 10.— 10.—
Halft » 5.50 5.50
Kvartal 2.85 3.—
Månad 1.— 1.—

Före Jul prenumereras bäst för år 1913 å

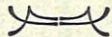
Stockholms-Tidningen.

Prenumerationspris å landsortsuppl.:
Helt år 6.— A när-
Halft år 3.60 maste
Kvartal 1.90 post-
Månad 0.70 anstalt.
Sju nummer i veckan.

GRAND ETABLISSEMENT FLORAL

"Callisté"

Charles de Coppet, horticulteur
à St. Laurent-du-Var (A. M.) près Nice.

Felfria friska Rivierablommor.

Sändes i olika stora korgar mot Frs 5: 50, 11: — och 16: 50 i postan — Kr. 4: —, 8: — och 12: — visning.

En läkare, som själf lidit af asthma skriver följande om Apotekare Neumeiers, Frankfurt a/M., Asthmapulver och Asthmacigarillos:

"Jag kan icke nog tacka för Eder vänlighet att till-sända mig Edert asthmapulver, hvilket just kom mig tillhanda, då jag själf svårt besvärades af asthma. Verkan däraf var utmärkt.

Dr Kirschner, leg. läkare, Pölzin, Pommern."

Erhålles endast å apoteken. Pris per burk pulver eller kartong cigarillos Kr. 1: 50.

Apoteket Kronan, Göteborg.

Den vackraste hyn

har den som dagligen använder **Abecatvål**. Tillv. Fabriken Carl, Malmö O. Rikst. 446.

Rökbord,

äkta Benares mes-singsbricka 60 cm diameter, handgraverad i olika vackra mönster, med ställning af i mahogni eller valnöt betsad björk

Kr. 25.—

här till passande rökservis bestående af 1 Tändsticksställ, 1 Cigarr- och 1 Cigarettbägare samt 1 Askkopp

Kr 10.—

Till landsorten mot efterkräft. Särdeles lämplig nyårs-gåva.

Hugo Åhrén, Bosättningsaffär, Södra Hamngatan 39, Göteborg.

Annonsera i Idun!

Ungdomlig friskhet,

återskänkes hyn vid begagnandet af Svalans **Crème de Melusine**, allra yppersta skönhetscrème. Pris per burk kr. 1.25. Ett fullt pålitligt medel mot **kyskadior, ekzem, bölder** och hudrodnad är Svalans **THEOSALSAM**. Pris per burk kr. 1.75.

Order exp. mot förut insänd likvid eller postförskott från **FABRIKEN SVALAN, Stockholm 6.**

GALA PETER

världens första Mjolk-Chocolade.

Hvad säkert finnes hvarhelst det röker.

En vikt som nu ej begagnas mer. Hvad tros den vara som mycket ger? En hamm för skeppet och sjöman trött. Hvad mången gjorde när han sig stött.

Hvad växtens upphof ju säges vara. Hvad nog den är som kan något spara.

Af hvad för tecken är tron symbol? Och så en sjukdom som köld ej tål. Hvad och till orsak mång' sjukdom har.

En rätt till smörgåsbordet så fin och rar.

Hvad heter guden som hammarn förde Och ut i moln sina bockar körde? Ett redskap godt till att bördor bära. Och hvad man konungen brukar svära. Ja, nu jag tröttnat och måste sluta, Se'n jag i hamnen har fört min skuta".
Moster Lisa.

KONSONANT-FÖRÄNDRINGSUPPGIFT.

Med f ett räkneord,
Med h ett kärt ställe,
Med l del af människan,
Med r ihophållande,
Med s mansnamn,
Med m kanalstation,
Med d pronomen.

PALINDROM.

Ett fjäderfå, som ganska makligt är,
Att sjunga gör det sig ej alls besvär.
Men läckert är, då det på bordet kommer.

Och handskas med det rätt, så kan det bli

En ganska god och lustig parodi
På huru allt i världen kan förändras,
Det mjuka och det släta uti taggar vändas.

Beppo.

Ett Godt

Nytt År

tillönskas hjärtligen Iduns
alla läsare och vänner.

4 SÅNGERSKOR.

Tag namnen på tre af Oscarsteaterns kvinnliga artister samt namnet på en världsberömd svensk sängerska. Ordna dem sedan så att begynnelsebokstäfverna i respektive förnamn i sin ordning bilda ett namn som burits af flere konungar i Sverige.

S. M. F.

REBUS.

C las ga ga

A. H.—m.

LÖSNINGAR

TILL TIDSFÖRDRIFVET I N:R 51.

DEN NARRADE VÄRDEN: Värden förlorade 160 kr. Studenterna kunde placera sig på 720 olika sätt (1x2x3x4x5x6) = 360 kr.

SIFFRANAGRAMMET: Jason, Jonas, Sonja.

EN SKÅLD OCH HANS VERK: 1) kors, 2) Europa, 3) lysmask, 4) Lenn-gren, 5) glada, 6) Roland, 7) Eufro-syne, 8) nypon.

Kellgren—Saknaden.

Viljekapitalet.

Viljetryttingarne utgå från hjärnan, som samtidigt utgör ett kraftcentrum, vars kraft omsättes i arbete, det må nu vara kroppens arbete, muskelansträngningar eller tänkarens andliga verksamhet. För både muskelarbete och tankearbete erfordras vilja, och viljekraften är därför av den största betydelse i samhällslivet. Av huru stor betydelse, kunna vi se vid värderingen av det genom viljan uppnådda arbetsresultatet, ty muskelarbete och tankearbete inbringa ära

och penningar, ideella och materiella fördelar.

Förrådet av viljekraft är helt naturligt ej lika stort hos alla människor. Men då lika förordningar ställas på alla, i samma verksamhet sysselsatta människor, så avtager den enes arbetskraft fortare än den andres. Särskilt i vår tid, med de väldiga krav som det dagliga livet ställer på viljekraften — i synnerhet vid tankearbetet — inträder ofta en alltför tidig förläppning, en bristande spänstighet hos nerver och krafter, som ytttrar sig i oförmåga att genomtänka en tankeserie, att träffa ändamålsenliga anordningar i det rätta ögonblicket, att tränga in i djupgående problem.

Denna viljesvaghet, som ofta närmar sig viljelöslighet, medför de fördärligaste följder. En viljesvag människa förlorar sin auktoritet och sätter sin framgång på spel, hon försummar i affärlivet att i rätt tid utnyttja konjunkturen och förmår ej att i det sociala livet bevara sin position.

Förvärvslivets krav på vår viljekraft låter sig ej genom den enskildes initiativ förmåskas, men väl är det oss möjligt, att genom rationell näring lämna viljecentralen ersättning för utgiven kraft. Vanligen är dock urvalet av näringsmedel icke egnat att bereda sådan ersättning, i det att mage och tarmar ofta överlastas med starkt kryddad mat och alkoholhaltiga drycker.

Matsmältningsorganen bli härigenom försvagade, göra blott ofullkomligt sin tjänst och föra ej längre genom blodet de nödiga näringsämnen till hjärna och nerver. Förnyad styrka åt organismen kan därför endast givas genom ett medel, som ej påbörjar matsmältningsorganen ökat arbete och dock besitter så stor näringskraft, att samtidigt magens och tarmarnes svaghetstillstånd varaktigt upphäves.

Det vore emellertid alldeles oriktigt, att utan urskilning tillgripa något av de otaliga styrkemedel, vilkas påstådda goda egenskaper bevisas av ingenting annat än fabrikantens ro-sande beskrivningar och stortaliga löften. Man bör då hellre taga ett preparat, som är undersökt av läkarna och på vetenskapliga grunder åtnjuter det bästa anseende inom hälsovården: **Somatos**. Dettas egenskaper och verkningar hava, sedan medlet för ett tjugotal år sedan först framställdes, gjorts till föremål för allsidig undersökning i mer än 260 vetenskapliga avhandlingar av berömda läkare och professorer. **Somatos** är det enda styrkemedel, som kan berömma sig av en sådan uppmärksamhet, vilken andra preparat ej ens tillnärmelsevis uppnått.

Med **Somatos** mottager kroppen väntelösliga, i blodet lätt upptagbara äggviteämnen, vilka på samma gång ägga aptiten och befrämja matsmältningsorganen. Utan att belasta matsmältningsapparaten, för **Somatos** de nödiga näringsämnen till blodet, vars uppgift det ju är att underhålla alla organ, således även hjärnan, ryggmärget och nerverna.

Somatos underlättar matsmältningsarbetet, och sätter så smänigom mage och tarmkanal åter i stånd att för-arbeta den vanliga, mer voluminösa födan och framför allt stegrar den i hög grad matlusten.

Det av professor v. Leyden upp-ställda idealet av ett näringsmedel: "i ringa kvantitet tillräcklig näring" är genom **Somatos** mycket nära — om och möjligen blott indirekt — uppnått. Ty genom bruket av **Somatos** såsom tillsättning till maten med tre matskedar resp. 10 gram pulver **Somatos** pr dag har — som i flera av de ovannämnda läkarevetenskapliga avhandlingarne fastslagits — ofta på kort tid inrättat betydande öknningar i kroppsvikten. Detta förklarar utan vidare genom den hjälp, som **Somatos** erbjuder matsmältningsorganen, varigenom ett bättre utnyttjande av den samtidigt intagna födan åstadkommes.

Envar som vill behålla sitt viljekapital oförminskat, som vill ha lugna nerver och spänstighet till frisk dådkraft, eller vars organism kräver förnyad livskraft och styrka, bör egna stor omsorg åt kroppens näring och begagna det naturenliga och oskadliga styrkemedlet **Somatos**.

Begär **Somatos** å närmaste apotek eller droghandel. Antingen flytande i originalflaskor till kr. 2:75 (osöt) eller (storr) eller i form av smakfritt pulver. Av det senare erhålles förpackningar till kr. 1:35, 2:50, 4:80 och 11:50. För längre tids bruk äro de stora förpackningarna att förordas, såsom något fördelaktigare.

Somatos erhålles i parti genom Kro-nans Droghandel, Göteborg.

Skada icke Edra väggar med spikar vid uppsättning af tafel o. andra väggprydnader utan anv. "Stjernkroken". Oöfverträffad i elegans o. styrka. Säljes öfverallt fr. 5 öre pr st. **Generalför-säljare Industri A.-B. Export, Strömsund.**

Busqvarna Kokspisar

uppfylla alla rimliga anspråk på en god spisel. De äro omsorgsfullt och väl tillverkade efter den mest praktiska konstruktion och blifva därför i längden alltid till belåtenhet, hvilket och bestyrkes af den ständigt stegrade försäljningen.

Husmoderns bästa hjälpreda när hon skall anteckna sina utgifter är och förblir:

Praktisk Hushållsbok

af **C. Ratheke.**

9:de uppl.

Pris kr. 1: 50.

A. V. Carlsons Bokförlags-Aktiebolag.

VIADOL-TVÄLEN är genom sin ypperliga sammansättning af de finaste ingredienser en verklig skönhetsvärd

Det är så svårt att få ett godt thé. Här kommer det nu!

Geisha Thé
1.50 pr 1/4 kilo, 3 pr 1/2 kilo, 6 pr 1 kilo. Propåse om 50 gr. portofritt för 50 öre i frimärken.

Geisha Tea Company, 2 Rosenbad, Stockholm. Päminner om aromen på karavanthéet fr. fordom.

Ångbad i hemmet!

Med hoptillbara Ångskåpet **Primo** kan ång- och varmluftsbad tagas i hemmen för en kostnad af några öre pr bad. Rekommenderas af läkare som det bästa och verksammas-te medel mot förkylningar, gikt o. reumatism, sjukdomar i blodet och huden.

Öfver 2,000 sålda i Sverige. Gratiskatalog på begäran från Ångskåpet **Primo**. Utställning **Fahnehjelm & Co.**, Klarabergsgatan 42, Stockholm.

Förkylnings-sjukdomar, såsom Hosta, Bröstkattarr och Influenta lindras och botas af Sirolin Roche.

Välsmakande och aptitgivande, bästa skydd mot bröst-åkommor.

Erhålles på alla apotek.

ANNONSER skola vara inlämnade till Expeditionen senast fredag för att kunna införas i följande veckas nummer.

LEDIGA PLATSER

VIKARIAT.
Vid Kristianstads Elementarläroverk för flickor erfordras för vårterminen 1913 vikarierande ämneslärarinna med undervisningsskyldighet i modersmålet och biologi. Lön beroende af kompetens efter 1,400 resp. 1,200 kr. för läsår. Ansökningshandlingar torde insändas före den 5 jan. till under-tecknad föreståndarinnan.
Kristianstad den 17 dec. 1912.
Laura Lovén.

Husmoder.

Husmoderbefattningen vid Kungl. Serafimerlasarettet kungöres härigenom till ansökan ledig sist före kl. 12 på dagen lördagen den 4 januari 1913, inom hvilken tid hugade sökande, hvilka icke få hafva uppnått en ålder öfver 40 år, äga att till lasarettets kontor ingifva sina till direktionen ställda ansökningar. Löneförmånerna äro 800 kr. årlig lön samt bostad med värme och lyse, tvätt och kost. Befattningen tillträdes den 1 april 1913.
Kungl. Serafimerlasarettetsdirektionen.

Vid Avesta kommunala mellanskola förklarar till ansökan ledig en ordinarie ämneslärarinneanställning i modersmålet och geografi företrädesvis att tillträdas den 1 juli 1913. Med anställningen kan biträdande föreståndarinnebefattningen förenas. Lön och kompetens enl. Kungl. kungörelsen af den 8 dec. 1911. Vederbörlig ansökan, ställd till skolstyrelsens ordf., skall vara insänd senast den 9 jan. 1913.
Avesta den 10 dec. 1912.
SKOLSTYRELSEN.

Sköterska vid hospital.

Sköterska, som genomgått elevkurs vid något statens hospital får plats från den 1 jan. vid Visby hospitals kvinnoafdelning. Betyg torde snarast sändas till
HOSPITALSKONTORET.

Läns-(epidemi-)sjuk-skötersketjänsten

i Falköpings distrikt är för ansökan ledig. Aflöning årl. 600 kr., event. 25 kr. i pensionsbidrag; samt 1 kr. om dagen, fria resor och fritt vliv vid tjänsteförättning. Då så ske kan, ledighet 14 dagar årligen utan löneafdrag. Ansökningarna ställas till Skaraborgs läns sjuksköterskenämnd och insändas till Förste provinsialläkaren i Mariestad före den 1 jan. 1913. Prästbetyg, läkarebetyg, intyg om kompetens samt meritförteckning i öfrigt böra medfölja ansökan. Tjänsten skall tillträdas den 1 febr. 1913. Instruktion och öfriga underrättelser erhållas genom Förste provinsialläkaren i Skaraborgs län.

Länssjukskötersketjänsten

med station i Vänersborg är till ansökan ledig. Kompetensvillkor: att å godkänd sjuksköterskeskola genomgått fullständig teoretisk-praktisk utbildning som berättigar till inträde i Svenska sjuksköterskornas allmänna pensionanstalt, hvilken sköterskan är skyldig tillhöra. Begynnelselön 700 kronor. Tjänsten skall tillträdas häst 1 januari, senast den 1 mars 1913. Ansökan jämte utbildnings- och tjänstgöringsbetyg samt prästbevis insändas fortast möjligt före 15 inst. januari till Förste Provinsialläkaren Nils Enlund, Vänersborg.

En nyinrättad plats som öfversköterska

med 600 kr. begynnelselön jämte naturaförmåner samt en sköterskeplats för sinnessjukafdelningen med begynnelselön 300 kr. jämte naturaförmåner finnas lediga till ansökan vid fattigvårdens i Falun fullt tidsenliga sjukhus.
Till platserna, som om möjligt skola tillträdas den 15 nästkommande januari, skola ansökningar ställas till Fattigvårdsstyrelsen i Falun af fullt kompetenta sökande insändas till Sysseleman J. H. Lindgren, Falun.
Falun i dec. 1912.
FATTIGVÅRDSSTYRELSEN.

HEMLÖS FLICKA från finare föräldrahem, omkr. 25 år, kan 1 inst. febr. få plats i ämbetsmannafamilj att deltaga i alla husliga sysslor; skall vara kunnig i sömnad och handarbete. Svar med betyg från föregående anställning jämte rekommendationer, foto, och löneanspråk till »Februari 1913», Lund p. r.

Kvinnliga platssökande och lediga platser

såväl inom hemmen som öfverallt där kvinnlig arbetskraft kommer till användning kungöres fördelaktigast genom annons i *Idun*, landets äldsta och största kvinnotidning, som läses i alla bildade svenska hem från Ystad till Haparanda. Annonser mottagas af de flesta annonsbyråer i riket eller insändas direkt till

Iduns Annonskontor, Stockholm.

EN SKICKLIG KOKERSKA använder helst Klafreströms spisar. Dessa baka bättre än alla andra, lågnen uppvärms fullkomligt jämt. Begär priskurant, gratis och franko från Bruket, Klafreström.

PLATSSÖKANDE

FÖR EN MEDELÅLDERS småskolelärarinna önskas plats på landet hos en enkel familj under helt år för att undervisa barn, utan annan ersättning än fritt vliv och tvätt samt bemötande såsom medlem af familjen. Utom examen såsom lärarinna har sökanden jämväl genomgått fullständigt elementarläroverk för flickor och kan sålunda undervisa i språk och vanliga skolämnen, men äger ej kännedom i musik. Betyg kunna föreslås. Reflekterande torde hänvisas att svara medelst bref, adr. till »Småskollärarinna», Örebro p. r.

EX. SJUKGYMNAST som äfven genomgått 3 mån. kurs i sjukvård önskar plats på nyåret, gärna utomlands. Svar till »Norrländska 1913», Idun exp. f. v. b.

UNG FLICKA önskar komma i bättre familj att lära husliga sysslor. Svar till »Familjemedlem», Södertelje p. r.

SJUKVÅRD önskas af van sköterska, gärna till sjukhus, i jan. 1913. Svar märkt »Sjukvård», Tidningskont. Humlegårdsg. 9. Sthlm.

18 ÅRS FLICKA som genomgått 6 klasser i Elementarläroverk önskar 1 jan. plats i familj som husmoders hjälp. Har förut innehaft plats. Svar till Ingeborg Börjesson, Grönsakstorget 2, Göteborg.

KVINNL. GYMNAST med anatomisk underbyggnad, goda betyg från genomgångna kurser, önskar plats som biträde hos läkare på elektro-medicinsk inst. e. d. Svar till »Gymnast», Västervik p. r.

HURTIG 24-årig bildad flicka önskar plats i Norrland i fin familj att vara husmoder till hjälp och sällskap. Är mycket barnrik, kunnig i handarbeten samt hvarjehanda inom hemmet förekom. göromål. De bästa bet. och ref. från 4½-årig plats finnes. Svar märkt »Ombyte», Idun exp.

HUSLIG FLICKA, elementarskolebildad, genomgått hushållsskola, musikalisk och mycket intresserad af handarbete och ett hems skötande önskar att på egen hand på nyåret eller senare förestå hemmet hos bildad yngre, helst prästman, ingenjör eller landbruksinspektör. Ref. fordras och lämnas. Svar till »27 år», Annonskontoret Svea, Norrköping.

GÜVERNANT med goda betyg, undervisningsvan, intresserad, skicklig i vanl. skolämnen, språk, musik. »L», Tidningskont., Humlegårdsg. 9. Sthlm.

En 19-årig flicka

med goda betyg från genomgången hushållsskola, hvarifrån ytterligare rek. kan erhållas, önskar plats den 1 febr. i ett bättre hem som hjälp i hushållet. Vill anses som familjemedlem. Lön önskas. Svar till »Ella Norén», W. L. T., Vadstena.

Plats i familj

önskas på nyåret, helst prästgård, af en ung flicka från landet som genomgått hushållsskola. Är villig hjälpa till med alla i hemmet förefallande göromål. Tacksamt emotseende svar till sign. »23 år», Länstidningen, Jönköping.

I GODT HEM på Ostermalm kan en skolgosse få dela rum med annan snäll gosse. Moderat pris. De bästa ref. från nuvarande och forna inackorderingar. Svar till »God omvårdnad», Idun exp., Sthlm.

EN MEDELÅLDERS DAM kan få god inackordering på nyåret i naturskön trakt, härlig luft, goda kommunikationer, på landet, nära stad. Svar till »Stilla hem», Bergvik p. r.

ENGLISH GENTLEWOMAN (Certified teacher) receives ladies, (large house, garden). Address Mrs Rapley, 11 Thurlow Road, Hampstead, London N. W. FÖR INACKORDERING eller bildande af gemensamt hushåll i villa inom trädgård strax utanför Göteborg (nära spårväg) sökes en eller flera bildade damer. Svar till »Utbynäs villa», Nordiska Annonsbyråen, Göteborg.

UNG FLICKA önskar att mot fritt vliv eller mindre inackorderingsafgift komma i godt hem på landet, helst i mellersta eller södra Sverige, för att deltaga i förekommande hushållsgöromål. Svar till »R. 20 år», under adress S. Gumælii Annonsbyrå, Stockholm f. v. b.

I ANGENÄMT MUSIK. HEM mottages på nyåret två unga flickor som hushållselever. God undervisn. och moderlig omvårdnad. Svar till »1913», under adr. S. Gumælii Annonsbyrå, Stockholm, f. v. b.

SVÄRDSJÖ PENSIONAT och **HVILOHEM**. Bästa rekreation under höst- och vintermånaderna för konvalescenter och friska. Hög, stärkande luft vid skog och sjö. Verkligt heml. Läkare på platsen. Rikst. »Svärdsjö 29». Postadr. Svärdsjö, Dalarna.

Schweiz! Waldheim, Bern.

Pension för unga flickor (16-20 år). Vackert belägen i en härlig park. Franska och tyska talspråk o. undervisning äfven i engelska, musik, målnings m. m. Vinter- och sommarsport. Resor företagas till Italien och sommaren tillbringas i Alporna. Ref. och prospekt erhållas genom Herr och fru Olson, Arvika och fröken A. Bergqvist, 3:dje Långgatan 25, Göteborg.

Bogstens Hushållskurs

1 febr.-1 maj. Billig och lärorik. Fru IDA PALMGREN, Bettna.

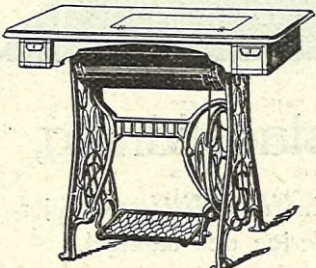
VÄNLIGA POSTERFÖRÄLDRAR önskas till en frisk och rar flicka, en månad gammal, för barnhushjälpen samt bidrag af modern. Svar till »A. J.», Idun exp.

En liten pys

önskar ung, mycket god familj adoptera, emot en summa i ett för allt. Svar till »En liten pys», Idun exp.

Stockholms Kvinnliga Schackklubb sammanträder varje Torsdag från kl. 6 e. m. å Grand Hôtel Royal. Nya medlemmar anmälas pr allm. tel. 25374 efter kl. 6,30 e. m.

SACKMANN'S patenterade SYMASKINER äro bäst.

Återförsäljare på de flesta platser. Priskuranter gratis o. franko från **H. SACKMANN'S AKTIEBOLAG, STOCKHOLM.**

KALMAR-ÅNGVARN'S OÖFVERTRÄFFADE HAFREGRYN

BARNGARDEROBEN

Illustrerad månadsblad för barnkläders förfärdigande.

Denna i alla hem med uppväxande små "slitvargar" redan snart sagdt oundgängliga rådgifvare, **alla mödrars ovärderliga skatt och hjälpreda**, utgifves äfven under 1913 med ett en gång i månaden utkommande nummer innehåller **ett hundratal illustrationer** öfver allt som hör till barntoaletten från de spädaste åren till vuxen ålder, och åtföljdt af **en stor dubbelsidig mönsterbilaga**. "Barngarderoben" ersätter mångfaldt sitt pris **3 kr. för helt år, 1 kr. 60 öre för halft år**, genom den nytta och besparing dess praktiska råd bereda i hvarje hem.

Prenumerera i närmaste postkontor eller bokhandel!

PRENUMERATIONSPRIS:

Nationaluppl.
Månad. 0: 80
1 kvartal 2: 25
2 " 4: -
3 " 6: 25
Helår 7: 50

Stockholmsuppl. (midd.- el. kvälls-)

Månad. 1: 40
1 kvartal 4: -
2 " 7: 50
3 " 11: 50
Helår 14: -

IDUNS MODELLKATALOG

utgifves under år 1913 med

sex eleganta, rikt illustrerade häften,

hvardera innehållande ett **90- å 100-tal**

:: modebilder jämte beskrifvande text. ::

- Kolorerade omslag med modeplanscher. -

Första häftet

för år 1913
utkommer
i midten af
januari.

Iduns Modellkatalog

kostar endast
30 öre pr häfte
och finnes till salu i alla boklädor, de flesta tidningsaffärer samt hos
Iduns Expedition, Stockholm.
Prenumerationspris på posten
kr. 1.80 pr år.

Häftet 6

för innevarande år med nyheter för vintersäsongen kan ännu erhållas!

Prenumerera för år 1913!

Husmoderskolan Hemmet

börjar ny kurs d. 20 jan. Grundlig o. praktisk undervisning. Prospekt genom fru Anna Gyllenspetz, f. von Holten, Valling. 14 & 16, Stockholm. A. T. 10225.

Tusentals Professorer och Läkare rekommendera **DIALON** såsom det verksamaste o. angenämaste inströpunder för såväl små barn som vuxna; mot stark utdunstning, skoskak, inflammation och rodnad i huden, vid brännsår, hudklåda, liggsår o. talrika hudsjukdomar. — Finnes å alla apotek.
Engros Kronans Droghandel, Göteborg.
Vasens Droghandel, Stockholm.

Det bästa läkemedlet är

ÄKTA BRÖSTKAREMELLER

Enda tillverkare A.-B. Nissens Manufaktur, Norrköping.

Doktor J. Arvedsons kurs
Sjukgymnastik, Massage
o. Pedagogisk Gymnastik,
medför enligt kongl. maj:ts medgifvande
samma kompetens o. rättigheter som en kurs
vid Gymnastiska Central-Institutet.
Kursen 2-årig, börjar den 15 sept.
Prospekt på begäran genom Dr J. Arvedson,
adr. Odengatan 1, Stockholm.

Gymnastikdirektörsexamen
afslutas efter 2-årig kurs af kvinnliga
elever vid
Sydsvenska Gymnastik-Institutet.

Ny kurs börjar 14 sept.
Prospekt gen. kapten J. Thulin, LUND.

Med. Dr E. Kleens

(ett-årig) kurs i Massage och Sjukgymnastik (för damer) börjar den 1 okt. kl. 10 i. m. Nr 37 Mästersamuelsgatan, 2 tr. upp. Prospekt begäres städes under adress Saltsjöbaden.

Cascara Sagrada-piller
lösande, magstärkande.
Apoteket Gripen, Stockholm.

Besvärande hårväxt
borttages bäst genom
Mc Millan & Arthurs, London,
EPILATOIRE.
Depot hos A. W. NORDING,
Biblioteksg. 11, Drottningg. 63, Sthlm.

Eau Mono.
(Professor Mono).

Bengör ansiktet fullständigt. Utmärkt mot öppna porer. Borttager rodnad, kyla o. alla slags irritationer. Pris kr. 3.50, 6.- o. 10.-. Endast i Franska Parfymmagasinet (Hoflev.) 21 Drottninggatan 21, Stockholm.

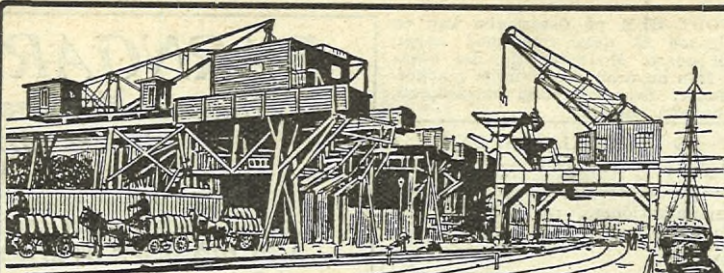
Oatine-Crème är det förmåsta medlet att skydda huden för köldens skadliga inverkan. Denna kraftiga snöhvita naturprodukt-extrakt af ren hafre renar porerna, läker huden o. hyn blir vacker o. klar. Äkta endast i hvit burk med grönt lock The Oatine Co., London. Oatine-Crème säljes efter tullförhöjningen till 1.50 o. 3 kr. pr burk samt Oatine-Tvål, Oatine-Puder o. Balsam säljes öfversitt o. hos A. W. Nording, Biblioteksgatan 11 o. Drottningg. 63, Stockholm.

OBS.! Snabbtändande veckar!

Clara Stearinljusfabrik,
Lars Montén, Stockholm.

Glöm ej
att förnya prenumerationen på Idun!

H. G. Söderbergs Import A.-B.

Prima Antracit, Hushållskol, Briketter, okrossad, krossad och småkrossad Koks
Hemkøres till alla stadsdelar. All krossning och sortering sker vid våra nya anläggningar vid Värtan, hvarigenom en jämn och styvbfri vara kan utlovas.
R. t. 59 14, 30 92, 5 75, 118 09, 118 12. A. t. 4 51, 30 92, 12 82, 25 82.

KVINNLIGA UTBILDNINGSSKOLAN VILLA HULT

emottager nya anmälningar till den 15 jan. och 1 febr. på 1-2 och 3 månaders kurser i olika ämnen. I Husmoderskursen ingår förutom enklare och finare matlagning, bakning jämte öfriga hemmets sysslor äfven klädsömnad, linnesömnad, väfnad, alla moderna handarbeten, gyllenläder och läderplastik. I sång, musik, målning, språk, sömnad och väfnad emottages elever oberoende af husmoderskursen. Undervisningen meddelas i hvarje ämne af särskildt där för utbildade lärarinnor. Utförligt prospekt sändes, hvari referenser af föräldrar till från skolan utgångna elever finnes intagna. Adr.: Villa Hult, Kneippbadet.

Nya Hushållsskolan,
Västra Trädgårdsgatan 19, Stockholm,

hvilken år 1881 grundades af Fröken Hedda Cronius, fortsätter sin verksamhet i samma anda och efter samma plan som under alla föregående år. Skolan afser att meddela bildade flickor undervisning och öfning i enklare och finare matlagning, bakning, syltning och inläggning af grönsaker, finstrykning samt öfriga inom ett hushåll förekommande göromål, för att sålunda sätta dem i stånd att på ett praktiskt sätt förestå egna eller andras hem. Äfven meddelas en kortare kurs i Födoämneslära och Hälsovårdslära.
Skolan har varit besökt af två tusen åttahundra sjuttiosju (2,877) elever. Hvarje kurs omfattar 4 eller 4½ månader. Elever mottagas äfven på kortare tid. Ny kurs börjar den 15 nästkommande januari. Prospekt och vidare upplysningar meddelas af

Fröken Berta Erlandsson,
19 Västra Trädgårdsgatan, Stockholm.

Kurs i Trädgårdsodling för kvinnliga deltagare anordnas vid Adelsnäs Trädgårdsskola från den 15 april till den 15 okt. 1913. Program på begäran. Ansökningar insändas före den 1 mars till Adelsnäs Trädgårdsskola, Atvidaberg.

Vid M. Nordenfelts Kvinnliga Yrkeskola och därmed förenade Högre Handarbetslärarinneseminarium,
adr. 15 Carl Gustafsgatan, Göteborg, börjar vårterminen den 15 jan. Skolan omfattar: Af K. M. r godkänd handarbetslärarinnekurs, yrkeslärarinnekurs, direktiskurs, fullständig yrkesutbildning i sömnad med tillskränning samt specialkurser i linneklänningssöm, väfnad, konstsomnad med spetsöm, knyppling och fackteckoing.

Ny Slöjd- och Hushållsskola
öppnas vid Nynäs (1 tim. järnvägsresa fr. Stockholm) den 20 jan. 1913. Praktisk och teoretisk undervisning i huslig ekonomi och kvinnlig slöjd. Prospekt på begäran. Elven Söderlund, ex. skolkökslärarinna, nuv. adress Stagsund. Elin Hultenberg, ex. slöjdlärarinna.

Den hufvudstadstidning,
som *snabbast, bäst* och *tillförlitligast* följer
hvad som limar i Sverige och utlandet,
som, *obunden af ensidiga partihänsyn,*
under sitt framstegsvänliga arbete sätter *de nationella intressena högst,*
som i *kulturellt* och *litterärt* afseende intar
den *främsta rangplatsen,*
som förfogar öfver de *modernaste tekniska hjälpmedlen* på alla områden och
som mer än någon annan blifvit *de svenska hemmens tidning*
är

SVENSKA DAGBLADET
Prenumerera ofördröjligen för år 1913!

PRENUMERATIONSPRIS:
Landsortsupplagan: Stockholmupplagan:
Pr månad . . . Kr. 1:— . . . Kr. 1:50
" kvartal . . . " 2:75 . . . " 4:25
" halfår . . . " 5:50 . . . " 8:50
" helår . . . " 10:— . . . " 16:—
I samtliga dessa belopp är postarfvodet inberäknadt.

Joh. Lundström & Co A.-B.

KUNGL. HOFLEVERANTÖR.
PRIMA ANTHRACIT
HUSHÅLLSKOL • COKES • BRIKETTER

RIKS. { 4 27 Skeppsbron 18 22 88
22 20 Strandvägen 17 60 19
20 12 Norr Mälarstrand 22 61 98
74 47 Söder Mälarstrand 30 60 } ALL.M.

Nobynäs Hushållsskola.

Kurs från 15 januari till 1 juni.
Bildade flickor mottagas å Nobynäs Herrgård, härligt läge i hälsosamt trakt å småländska höglandet. Grundlig undervisning i hushåll, väfnad, handarbeten m. m. meddelas af skickliga, examinerade lärarinnor. Godt hem. Förfrågningar och anmälningar ställas till föreståndarinnan Fru E. von Kothen, Nobynäs, Frinmaryd. Rikstelefon 5.

Örebro Husmodersskola,

som erhållit Guldmedalj för konserver och sömnad 1911, börjar sin 13:e kurs 15 januari 1913. Undervisning i allt som hör till hushållet, äfven sömnad och konservering. Prospekt genom Fru Alf. Rystedt.

Rodenstamska Skolan, Hudiksvall,

börjar 35:e terminen d. 20 jan. Husmoderskurs: enklare o. finare matlagning, bakning m. m., enkel o. konstväfnad, alla vanliga handarbeten. Vävlärlarinnekurs. Slöjdlärlarinnekurs. Växtfärgningskurs. Platser anskaffas. Prospekt på begäran.

Palmgrenska Samskolan,
Arsenalsgatan 4, Stockholm.

Högre fullständigt läroverk för flickor och gossar. Dimissionsrätt till student- och realskolexamen. Förberedande klasser. Expeditionen öppen dagl. kl. 9-1/2 4. Riks 115 49. Allm. 168 35.

Carl Nordblad. J. S. Hedström.

Strängnäs Hushållsskola.

Husmoderskurs 15 jan.-31 maj. Prospekt och referenser genom Fru M. Braune, Strängnäs. Adr. före 7 jan. Leksand.

Elsa Philips Husmodersskola,
Karlavägen 1 A, Stockholm,

börjar sin 10:de termin för bildade unga flickor den 20 jan. 1913. Undervisning i finare och enklare matlagning, bakning, konservering och inläggningar af frukt, grönsaker och kött, sjukmatlagning, uppköp, födoämneslära, hushållets ekonomi m. m. Olika kurser. Examinerade lärarinnor. Förbereder inträde till lärlarinnekurser i huslig ekonomi. Prospekt, ref. o. närmare upplysn. på begäran.
ELSA PHILIP, Stockholm, Karlavägen 1 A, 3 tr. Tel. Ö. 13 10.

Glöm icke att till nyåret inköpa

"Min Egendom"

praktisk handbok för upptecknande af lösegendom.
Rekommenderas åt familjer och enskilda samt särskildt åt villaägare och personer som ordna för bosättning. Priset är kr. 1:25.
Finnes uti Bok- och Pappersaffärer samt erhålles äfven genom Herr Fr. Swanström & C:s Pappershandels Aktiebol., Stockholm, eller direkt från utgifvarnas förlag i Linköping. Linköping i dec. 1912.
Ruth o. Claes W. Forsgren.

Specialaffär för SCHWEIZER-BRODYR, SPETSAR, VÄFNADER m. m. Rikt profortiment till landsorten.
Broderi-Affären,
9 Kommendörsgatan 9.

En Specialkaffeaffär

i Gefle

med centralt läge och bra kundkrets är genast att få öfvertaga på mycket förmånliga villkor. Endast obetydligt kapital behöfves. Särskildt lämplig för ensam dam. Svar märkt »Framtidsaffär C. G.», emottager Gumælii Annonsbyrå, Malmö.

Vätskedar, Solt, Skyttlar
m. m. för hemslöjd.
John A. Thulin & Co Vätskedstafabrik,
NORRKÖPING. Riks 670.

KÖPMANNABANKEN
Fonder 4,000,000 kronor.
Hufvudkontor: Arsenalsgatan 9.
Afdelnings- { Södermalmstorg 8.
kontor: { Sturegatan 32.
Deposition { 4 1/2 %
Kapitalräkning }
Sparkassa 4 %
Fondafdelning. Kassafack 15 kr.

BRUNKEBERGS-TEATERN
Alltid veckans bästa nyheter!

Det modernaste och elegantaste i tyger af hög kvalitet representeras af märket

"WELLWOVEN"
Genom att specialiseras å ett fåtal märken står fabrikkatet öppnadt i fråga om såväl utförande, styrka, kvalitet som pris. Tillhandahålles af de flesta första klass klädesaffärer, samt engrosister inom landet i Cheviot, Foulé, Engelsk Serge, Croisé i de alltid tilltalande och klädsamma färgerna djupsvart, högblått och modernt grått.
Begär alltid fabrikkatet "Wellwoven" hvilket innebär en garanti å högsta kvalitet.
En varas goda beskaftenhet ihågkommes långt efter sedan priset fallit i glömska.

Med detta nummer
följa Iduns
Romanbilaga och Iduns
Register till årg. 1912.